

Metropoolia

Sest sina saad Kristuse
tunnistajaks kõigile inimestele
selles, mida sa oled näinud
ja kuulnud. (Ap. 22,15)

Me tunnistame armu,
kuulutame halastust,
ei varja heategusid.
(Suurest veepühitsuspalvest)

Allaminek Surmavalda. Reonäe Püha Eelkäija Skita ikoonikoda. 2016.

Kristus on ülestõusnud!

Kristuse ülestõusmine. Metropoliit Stefanus [Lk 2–3](#) / Piiskopmärter Platoni mälestuspäev [Lk 4](#) / Paavst Franciscuse ja patriarh Kirilli kohtumine. Georges Tsetsis [Lk 4](#) / Apostel Jaakobuse liturgia [Lk 5](#) / Süüria püha Efremi palve. Metropoliit Stefanus ja Alexander Schmemmann [Lk 6–7](#) / Ihu ülestõusmine ja tuhastamine. Ülempreester Mattias Palli. [Lk 8](#) / Restaureerimistööd EAOK pühakodades. Martin Toon [Lk 10–11](#) / Elu Kristuses. Munkpreester Nikolai Kavasila. [Lk 12](#) / Uusi trükiseid ja näitusi [Lk 12–14](#) / Vassilopita. Age Ploom [Lk 20](#). **LASTELEHT:** Tähtsamad hetked pühal ja suurel kannatusnädalal.

Foto: Gennadi Baranov

KRISTUSE ÜLESTÕUSMINE, MEIE LOOTUS!

Kallid vennad ja õed Kristuses!

Ma tänan Jumalat koosveedetavate päevade eest, mida Ta oma lõpmatus helduses meile kingib ja mis aitavad meil veelgi tihendada südamlikke sideid, mida oleme aastate vältel sõlminud, ning jagada Tema sõna selles erilises ja kõrge vaimsusega kohas nagu Rila püha Johannese klooster. Juba ainuüksi meie kokkusaamine on suur õnnistus, mida me kõik kindlasti hinnata oskame ja mis ületab kõik meie ootused.

Kristuse ülestõusmine, meie lootus!... Apostel Paulus taipas seda väga hästi, kui ta tahtis, et me saaksime Tema surma taoliseks, et Tema kannatuste osaduses taibata Teda ja Tema ülestõusmise väge (vt Fl 3:10), et me loovutaksime end Jumalale justkui need, kes on saanud surnuist elusaks (vt Rm 6:13). Ülestõusmine puudutab ja haarab kaasa kõiki inimesi. Aga kui me loeme tähelepanelikult kirjakohta teisest korintlaste kirjast 5:15 „Ta on surnud kõikide eest, et elusad ei elaks enam enestele, vaid Temale, kes nende eest surnud ja üles äratatud,” siis saame tarvilist seletust. Mulle näib, et nimetatud kirjakoht ei tähenda, et Kristuse surm oleks otsekui ime läbi muutnud inimeste elu ja olukorda, ega seda, et inimesed saaksid passiivselt sellest surmast osa. Ehk teisisõnu: kirjakohta hoolikamalt uurides tundub, et see ei viita ainult Kristuse surmale ja ülestõusmisele, vaid ka Kristuses ristitute surmale ja ülestõusmisele. Kõik, kes on uskunud Kristusesse ja ristimise vastu võtnud, on samuti koos Kristusega risti löödud. Sellest hetkest peale elavad nad uues tõeluses, uskudes Päästjasse Kristusse (vt Gl 2:20), sest „kui keegi on Kristuses, siis ta on uus loodu, vanad asjad on möödunud, ennäe, uued on sündinud” (2Kr 2:17).

Kristus on andnud oma elu selleks, et „meie saaksime Jumala õiguseks Tema varal” (2Kr 5:21), aga inimene omalt poolt ei tohi võtta Jumala armu vastu ilmaasjata (vt 2Kr 6:1). „Jeesuse Kristuse omad aga on liha risti lõõnud ühes kirgede ja himudega” (Gl 5:24).

Nii et ülestõusmisega astume uude, revolutsioonilisse dimensiooni:

ülestõusmispüha pole lihtsalt ajaloolise sündmuse mälestamine; see ulatub üle ajaloo, sest kuulub Kristusele omasesse aega, kus kõik on kohalolev ning kus minevik ja tulevik segunevad praeguses hetkes. Ülestõusmine koondab kõik ühte punkti, kus kõik on lõplikult kohal: nüüdsest on suur reede ja ülestõusmine Kristuse jumalikus igaveses elus üks, kuiagi ajalooliselt eelneb ristisurm ülestõusmisele. Kannatusega võidab Jumal kannatuse; surma kaudu võidab ta surma. Kristuse valu ei vastandu ei tema kirikusele ega õndsusele. See ongi aines, millest ta ammutab oma igavese võidu. Kristus kannatab koos inimesega, aga ta on kannatuse ülestõusmisega ületanud, nii et ta leevendab kõiki meie kannatusi, ja isegi kui me seda ei näe, annab vastuse meie surmaküsimusele. Kas me sõandaksime ilma selle kindlustundeta ütelda emale, kes on kaotanud ainsa poja, või noorikule, kelle abikaasa on elust lahkunud: „Jeesus ise, kes on sinu eest surnud ja üles tõusnud, kannatab just nüüdsama kõiki sinu kannatusi, ja rist, mida sa kannad, on su Päästja rist. Kuna Jeesus kannab seda praegu koos sinuga, siis tea, et selline risti kahekesi kandmine on juba võit! Kuid tuleb päev, mil su silmad avanevad ja sinagi saad nägijaks!”

Kuid nagu küsib lahkunud Olivier Clément, „Kas on tõsi, et Kristus on üles tõusnud, või oleme me valevorstid, kes oma valet leierdavad?” Ja lisab hiljem: „Kui Kristus on tõesti üles tõusnud, kas või õige pisut ka meie sees, siis olgem kindlad, et kõikidest hädadest hoolimata saavad kord armastus ja taipamine.” Sellele, kes ootab tõendit, et see teda uskuma paneks, on olemas selge vastus: sellist tõendit ei ole. Kuid kogu Kiriku ajaloo vältel ja inimkonna ajaloo vältel kuni tänapäevani välja, on hulk „ülestõusmise märke”.

Jumala riik ei tule ettearvatavalt” (Lk 17:20), ütleb Kristus. Ta tuleb kogu oma väes, valguses ja võidus iga kord, kui me toome ta välja müüride vahelt, kuhu me oleme ta isekalt sulgenud, et hoida teda ainult meie päralt kirikuhoones; iga kord, kui me ei sulge teda oma psüühilisse ruumi, oma kujutluste, mõtete ja emotsioonide hauda, kus me arvame tema kohalolu hoidvat. Kui südame salajases ruumis elab ülestõusnud Jeesus, pole sel ruumil piire; see võtab universumi ja toob ta Issanda armastuse ulatusse ja sügavusse. Tuletagem meelde imelist paasajutlust, mille oleme pärinud püha Johannes Kuldsuult ja mida õigeuslised kristlased loevad paasajal hommikuteenistuse lõpus: ei tehta mingit vahet esimesel ja üheksandal tunnil saabunud

tööliste vahel, vaid Kristus kutsub oma peole nii ühed kui ka teised: nii need, kes on ette valmistunud, kui ka need, kes ei ole. Ja samamoodi on meiega. Üks möödunud sajandi õigeusu vaimulik isa kirjutas nii: „Meie – või vähemasti enamik meist – on kaugel sellest, et me oleksime joonud kannatuse karikast. Me pole aidanud Jeesusel risti kanda. Me ei ole koos temaga surnud. Tema ängistusetunnil me magasime; me oleme ta hüljanud ja maha jätnud oma arvukate pattudega. Aga ometigi kutsub Jeesus meid oma paasarõõmu sisse, nii ettevalmistamatud ja ebapuhtad kui me ka ei oleks.” Kristus pole siin enam millestki ega kellestki lahus. Võit surma üle on võit eraldatuse üle. Kristuse elu saab meie omaks. Ristimisega astume ülestõusmisliikumisse. Euharistia on meie jaoks, nagu ütles püha Aleksandria Kyrillos, „Elu enese ihu”.

Ehk siis tõepoolest on nii, nagu me ealguses apostel Pauluse sõnadega ütlesime: me peaksime saama Tema surma taoliseks, et Tema kannatuste osaduses taibata Teda ja Tema ülestõusmise väge (vt Fl 3:10) ning et me loovutaksime end Jumalale justkui need, kes on saanud surnuist elusaks (vt Rm 6:13). Ülestõusmine on meie sees juba praegu. Kui keset kõige hullemaid kannatusi ja piinu me suudame võtta neid allaheitlekult, alandlikult ja lapseliku usaldusega, siis nad samastuvad Kristuse kannatuste ja piinaga ning viivad lõpuks välja ellu, mis on tugevam kui surm. „Näis, et ta sureb, aga ennäe, surma ei ole enam. Me nutame taga oma lahkunud lähedasi, aga ennäe, nad ei ole enam surnud, vaid Kristuses on nad täiesti meie lähedal. Ülestõusmine on märtrite rõõm, sest nad saavad palvetada oma timukate eest. Ülestõusmine laseb meil üles näidata omakasupüüdmatut lahkust ja armastust: ma ei pea enam tegema teist patuoinaks oma hädades, sest surm on ära võidetud ja häda mu sees muutub usalduseks. Pühadus polegi midagi muud kui selle tohutu elujõu läbikumamine. Vanas Kirikus üteldi pühaku kohta, et ta on juba maa peal üles tõusnud” (Prantsuse metropoliidi Meletiusse paasaläkitus 26. aprill 1981).

Meine jaoks pole Kristuse ülestõusmine ainult hingede ja isikute surematuse veelgi kindlam tagatis, vaid tahab endasse hõlmata kogu maad, kõiki olendeid ja esemeid, kõiki hetki, nägusid, kehasid, rohuliblesid ja udukogusid. Kõik peab saama oma koha Ülestõusnu kirkuskehas.

Olles kõnega siimaale jõudnud, pean ma selguse huvides arukaks võtta ette vaimne palverännak suure ja

püha nädala jälgedes, nii nagu Õigeusu Kirik seda usklikele esitab.

Esimese kolme päeva hommikuteenistusel on teemaks keset ööd saabuv peigmees, õnnis on teenija, kelle ta ärkvel leidis olevat, ja häda sellele, kes oli hooletu. Jeesuse puhul on ainulaadne see, et ta ei tulnud mitte väljapaistvate individide, vaid patuste jaoks. „Tema, kes oli armastanud omi selles maailmas, armastas neid otsani” (Jh 13:1). Jeesus mitte ainuüksi ei armastanud inimesi nii, nagu nad on, kuni nende maise elu viimase hetkeni, vaid armastas neid ka maksimaalselt. Neid, kes on selles ilmas eksinud, kes on häbi alla mattunud, kes on kahtlustest lõhestatud, kes on meeleheitel... Kuna meie oleme nagu nemad, ei saa me läbi ilma Kristuseta, et saada päästetud. „Kuidas on kristlased põlvkondade kaupa võinud muutuda nii arulagedaks, et on teinud Kirikust õigete sekti,” küsib idakiriku munk ühes kirjutises.

Peigmees on siin, ta tuleb keset „ööd.” Jumal pole minust kaugel. Ta on seal, kus ma olen. Ta ilmutab mulle, et ma olen parem oma patust. Ainult tõeline Jumal suudab niimoodi inimest mõista. Ainult tõeline Jumal suudab oma kannatuses viia armastuse sellise määraning võtta ristil enda kanda meie patt ja surmamõist. Jeesus kuulub samasse inimhulka, kuhu meiega. Ta on läbi elanud kõik meie lood. Ta on söönud sama leiba, mis meiega. Ristil maitse ta sedasama surma. Ta kuulub meie sekka. Sellepärast saabki ta ära võtta maailma patud ning võtta need oma õlule. Võtta kannatused enda kanda ja nad ära kanda.

Peigmees tuleb niisiis keset ööd. Siin me peame justkui äkitselt avama oma elu haavad; ükski kõrvaltee pole võimalik: tõeline vabanemine on seotud pöördumisega. Kristus tuleb ja küsib meilt meie kõige salajasemate seesmiste armide kohta; ta paneb käe meie hinge-haavade peale. Ta mitte ainult ei too meie pattu päevavalgele, vaid räägib meile ka meelearandusest ja andeksannist. Ta ei kohku kellegi ees, ei prostituudi, kõrgi ega jõhkardi ees. Ta kutsub neid kõiki. Ta ühineb igäuhega seal, kus too on kõige rohkem üksik, oma patutaarnas. Ja kui keegi teine tuleb protesteerima, siis ütleb ta vastu: „Kas on sinu silm kade, et mina olen hea?” (Mt 20:15).

Pole mõtet kaugelt otsida. Jumal pole siin või seal. Ta on meis. Ta on meie igapäevase olemasolu Jumal. Ta saadab meid seespidi kodus ja tööl. Ta jagab meie muresid, sekkub meie toimetamistesse, kannab meie katsumusi. Ta elab

koos meiega meie päevi ja magab meie öid. Ta kuuleb meie vestlusi, aga ka meie vaikimisi. Ta pole nagu meie vasak käsi, mis ei tea, mida parem teeb. Kui oleme koduukse kinni tõmmanud, elab ta meie üksinduses. Ta võtab enda kanda meie saladuse. Tema ees pole saladusi. Peigmees Jeesus on kõige lühem tee inimese südame põhja.

Suure ja püha nädala kolm esimest päeva kulmineeruvad Kassia tropariga, mis on saanud nime selle autoriks oleva nunna järgi. Troparit lauldakse suure kolmapäeva hommikuteenistuse apostihhide doxastikonis. Laul kirjeldab arvukatesse pattudesse langenud naise pikka karjet. Suur patustaja, keda valdab „armastus patu vastu ja selgusetus”, annetab „oma pisaratemere ja nutuvoolu” ning otsustab kõigest meeleheitest hoolimata pöörduda Issanda äraarvamatul kohalolu ja halastuse poole. Ta on uppunud oma eksimustegude sisse ega julge neid lõpetada, kuid ta teab, et üks karje võib veel temast kuuldavale pääseda, tülga tülga, hirmu ja isegi õuduse karje. „Oh häda, öö ja nauding astel hoiavad mind enda küttes... las ma suudlen su patuta jalgu... need jalad, mille samme kuulis Eeva paradiisis ja mille lähenedes ta hirmunult peitu puged. Issand, kes jõuab üle lugeda mu arvutud patud? Kes jaksab loodida su otsustuste sügavikku, lunastaja Jumal, kes sa päästad meie hinged?”

Siin käivad armusõnad ja kohtumõistmise sõnad üheskoos. Ükskõik kui patused ka poleks inimese minevik ja olevik, asuvad need armukorras, kuivõrd inimsaatus asub Jumala tahetud armutasandil. Ma pean selle all silmas Kolgatal toimunud suurt ümberpöörumist patuse ja Jumala vahel. Inimene patustab ja Jeesus sureb. Inimene patustab ja Jumal-Inimene ise saab tõrjutuks, süüdimõistetuks. Kolgata: mitte õigluse-, vaid armastusenõue, äärmise armastuse nõue. Risti jalamil me avastame, et ristilöödud Kristuse peale paiskub kogu maailma kõigi aegade pori, surma ja meeleheite laam. Ta kannab kõik patu, surma ja kannatuse, mis on tabanud iga ilmaletulnud olendit. „Rist on kohtuotsuse kohtuotsus, hukkamõistmise hukkamõistmine,” ütles Maksimus Tunnistaja.¹ Nagu räägib Olivier Clément, on Süüria liturgias kuulda püha Peetrust, kes ei lase rõõvlit paradiisi sisse: „Su süü on liiga suur, taeva värav jääb su ees suletuks.” See aga haarab ristist oma rinnal, lükkab Peetruse kõrvale ning lausub: „See siin on võti. Sellega ma pääsen sisse.”² Kristus kindlasti avab talle paradiisi väravad, sest ta ise ongi paradiis, see tähendab Jumala kohalolu. Risti ümbermuutmisega istutab ta uue elupuu veritseva maa südamesse.³ Selles saladuses

on meil oma vagaelus veel palju uurimata sopppe.

Selle asemel et sel teemal pikalt edasi arutada ja püüda seda sõnade abil seletada – see jääks aga ikkagi pelgalt kogetamiseks –, ütleme lihtsalt täies alandlikkuses püha Augustinuse sõnadega: „Armastaja mõistab seda, mida ma räägin.”

Suure ja püha reede hommikuteenistuse 12 evangeeliumilugemist käsitlevad loomulikult Päästja kannatuse püsivust ja aktuaalsust. Pühakud on alati mõistnud, et Jeesuse kannatus ei olnud lihtsalt üks minevikus toimunud sündmus. Nad teevad selle kaasaegseks. Samas on Jeesuse kannatamine ja ülestõusmine, nagu me juba ütlesime, tõestamatu saladus, millest saab rääkida ainult võrdkujude kaudu ja tähenduslikult. Jeesus ristil – täiesti tõeliselt oleme need teie ja mina „tema sarnaseks” muudetuna. Mitte selleks, et vaigistada kannatust, vaid selleks, et aidata sel läbi valu kanda elu ja armastuse vilja.

See tundub arutu tänapäeva inimesele, kes usub kõrvaldavat surma bioloogilise edasielamisega. Aga milliseks eluks? Risti tarkus on jumaliku elu allikas meis, igal hetkel, kui me soostume vaatlema „seda, kelle me läbi pistime” (vrd Sk 11:10), kui me laseme end Tema poole meelitada ja kui me vastu peame, sellal kui Tema meie eest võitleb.

„Kas te olite kohal, kui mu Issand „Kristi löödi?” kõlavad aktuaalselt ja teravalt ühe afroameerika koraali sõnad. Seal, Kolgata mäel, kus Jeesus naelutati meie ja teiste kannatuse külge, meie patu keskmesse? Seal, Kolgata mäel, kus tänapäevalgi piinatakse ja lüüakse risti Jeesust, igal pool maailmas ja kogu aeg? Sellepärast oligi vajalik lihakssaamine ja Issanda ristisurm. Kristuses taastab inimene kuulekuse ja armastuse seeläbi, et Kristuse surm on ülim tõend tema armastusest Isa vastu ja tema kuuletumisest Isa tahtele; Kristuse kaudu saab inimene ära võita patu ja kurja. Oli hädavajalik, et surm poleks lihtsalt Jumalast hävitatud, vaid võidetud ja alla heidetud inimloomuses eneses, inimese poolt ja inimeses. „Et surm on tulnud inimese kaudu, siis ka surnute ülestõusmine tuleb inimese kaudu, sest otse nii, nagu kõik inimesed surevad Aadamas, nõnda tehakse nad kõik ka elusaks Kristuses” (1Kr 15:21-22).

Hauas näib pimedus mähkivat Ristilöödu eneses. Hetkeks näivad kurjuse jõud võitu saavat. Aga samal ajal ilmneb ka tema surma tõeline mõte. „Kristusel, kes ristil sureb, on elu temas eneses, see tähendab mitte välise annina, mida saaks temalt ära võtta, vaid see kuulub tema olemusse. Ta on ise elu ja ta on kogu elu allikas. Inimesena saab ta reaalselt

selt surra; kuid temas maitseb Jumal surma ja siseneb surmavalda. Too surija on Jumal või täpsemini, Jumal-Inimene. [...] Ainult Jumala ja inimese ühtsuses ilma segunemata, muutumata, jagunemata ja eraldumata saab Jumal inimese surma enda peale võtta ja selle seestpoolt ära võita ja hävitada, „surmaga surma maha tallata”.”⁴ Lihakssaamise lõppeesmärk on surma hävitamine. Surmaga kohtumine on Kristuse tund – tund, mille jaoks ta tuli (Jh 12:27). Hauas ei oota ta niisama. Kirikuisad näevad selles võitlust Kristuse ja surma, Kristuse ja Saatana vahel, sest too surm pidi olema kas Saatana lõplik võit või lõplik kaotus. Seda tähendabki Jeesuse allaminek surmavalda ja tema surma muutumine võiduks.

„Ehk Sa küll alla hauda läksid, oh Surematu, siiski kaotasid Sa ära surmariigi võimsuse, ja tõusid üles kui võitja kolmandal päeval, [...] ja andsid langenud inimestele ülestõusmist” (suure reede leinalaulud, 1. salm)⁵. Läksid hauda, sinna kalmu, mis pole muud kui meie sisemine kuristik, hiigellõhe, kuhu surm langeb ja milleks on meie patt. Just sinna tahtis Kristus, et teda pandaks, maetaks koos meiega, et kanda sinna oma ülestõusmise vilja.

„Rõõmustagu kõik loodu! Rõõmustagu kõik maa elanikud, sest põrgu on tühjaks tehtud” (suure laupäeva kaanon).

Nii et haud, too hetkeks avanenud kuristik, täitub ülestõusmise hingusega. Nagu kirjutab Hans Urs von Balthazar: „Põrgu ise saab Kirikuks”.⁶ Tõepoolest Kirikuks, sest just Kirikus saab Kristuse inimlikkus, mis on ühtaegu ristilöödud ja kirkastatud nagu meie omagi, elu allikaks. Seetõttu on Põrgu, nagu ütleb hümnograaf, täis kibedust: „Kui sind asetati uude hauda, maailma Päästja, hakkas põrgu rappuma, ahelad purustati, väravad rebiti eest, hauad avanesid ja surnud tõusid üles, tänulik Aadam hüüdis sulle rõõmuga: „Kiitus sinu heldusele, Issand, inimeste Sõber, kiitus sulle!”” (püha ja suure laupäeva õhtuteenistuse apostihh). Kristuse surm on päästev, sest hävitab surma allika, kurjuse, kuna ta ilmutab kurjuse otsustavat ja täielikku lüüasaamist.

„Muidugi valitseb surm edasi ja tuletab meile oma kohalolu meelde: lahusolek, kurbus, kalli inimese surm, ajaloo julmad tragöödiad, enda ja teiste vihkamine. Aga kui me loodame kõiges ülestõusnu peale ja oleme nõus, et ta meid vastu võtab, siis võivad kõik need olukorrad saada ülestõusmise teedeks”.

⁴ „Le Mystère pascal”, Spiritualité Orientale, nr 16, Edition Abbaye de Bellefontaine, 1975, lk 47–48.

⁵ Vt „Õigeusu palveraamat”, lk 203. – Tlk.

⁶ Vt Olivier Clément, *Christ est ressuscité*, lk 43.

⁷ Olivier Clément, samas, lk 48–49.

sest Jeesus läks alla Põrgu põhja, jagamaks surma rüppe nii nendega, kes elasid enne ja pärast teda, kui ka meiega, kes me veel oleme siin elu ja surma vahel. „Tulge minu juurde kõik, kes olete vaevatud ja koormatud, ja mina annan teile hingamist” (Mt 11:28): meie hinge sügavuses saab ängistus usalduseks ja seal, kus me arvasime puuduvat igasuguse väljapääsu, on Tema, meie Ase ja Sõber, ning tema kohalolu avab meile valguse.

„Eile olin koos sinuga maha maetud, oh Kristus, täna ärkan koos sinuga ja saan osa sinu ülestõusmisest pärast suristikannatusi” (ülestõusmisepüha hommikuteenistus, 3. ood). Paasa valguses annab Jumal meile uue elu, Jumal andestab meile; kõik on nüüd igavesti elavad, sest Kristus on üles tõusnud ja lõplikult võidetud vaimne surm on pelgalt „armastuse rebitud looriks”. Paasavalguses on Kristus alati kohal, kui mõni inimene on räsitud valust ja rusutud ebaõiglusest ja ükskõiksusest. „Nõnda ütleb Issand Jumal: Vaata, ma avan teie hauad ja toon teid, oma rahva, teie haudadest välja ja viin teid Iisraeli maale. Ja te saate tunda, et mina olen Issand, kui ma avan teie hauad ja toon teid, oma rahva, teie haudadest välja” (Hs 37,12-13). Ülestõusmine algab juba praegu, Ülestõusnu nabib kinni igäihe ja teeb ta sähvatusena uueks.

„Tulge võtke valgus Valgusest ja ülitage Kristust, kes on surnuist üles tõusnud” (ülestõusmisepüha hommikuteenistuse algus). Valgus särab pimeduses ja nüüd saab ta pimedusest jagu. Nüüd on maale külvatud uus tuli, Vaimu tuli. Kristus on surnuist üles tõusnud, Kristus äratab surnuist üles. Ülestõusnud Kristus asub elama meie südame kõige salajasemasse sopp, et see saaks kanda kogu universumi Jumala lõpmatu armastuse kogu ulatusse ja sügavusse, sest inimelus ja inimihus ei ole suuremat armastust kui Kristuse ülestõusmise kuulutus.

Kristuse ülestõusmine, meie lootus? Kõik vahimagi kahtlusest, sest Kristuse ülestõusmine pole meile, kristlastele, lohutus pärastiseks, vaid meie kutsumus juba praegu.

Rila püha Johannese kloostis,
17. juuli 2010

(E.I.I.R – XXXIII rahvusvaheline konverents – Rila püha Johannese klooster, Bulgaaria – 13–19 juuli 2010)

† Stefanus,
Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

Prantsuse keelest tõlkinud
Margus Ott

¹ PG 90, 408D.

² Olivier Clément, *Christ est ressuscité*, DDB 2000, lk 43.

³ Olivier Clément, samas, lk 42.

PIISKOPMÄRTER PLATONI JA TEMA KAASKANNATAJATE MÄLESTUSPÄEVA LITURGIA

12. jaanuaril toimus Tallinna Issanda Muutmise peakirikus juba seitsmeteistkümnenat korda meie kiriku piiskopmarter Platoni ja tema kaaskannatajate Nikolai ja Mihhaili mälestuspäeva liturgia.

Kohal olid Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku vaimulikud, sealhulgas meie pühitsetud Tartu piiskop Eelija ning Pärnu ja Saare piiskop Aleksander, Kristuselinna piiskop Makarios, arhimandriit Nathanael Symeonides ning loomulikult Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Stefanus, lisaks suursaadikud, kiriku sõbrad Soomest ning koguduseliikmed.

Platoni III astme ordeni pälviv seekord pikaaegne kiriku liige Aare Hörn oma panuse eest Eesti Apostlik-Õigeusu Kirikusse

ning tema suurepärase töö eest Setomaal. Pärast jumalikku liturgiat mindi koos lõu-

nale, kus kõlasid südamlikud ning mõtleva panevad kõned, mis jäävad meie mälestustesse pikaks ajaks.

MÖTISKLUSI PAAVSTI JA PATRIARH KIRILLI KOHTUMISEST KUUBAL

**Georges Tsetsis,
Konstantinoopoli Oikumeenilise
Patriarhaadi ülempreester**

Ajal, mil kristlust rünnatakse igast küljest ja mitte ainult Lähis-Idas, vaid väga paljudes maailma eri paikades, on paavst Franciscuse ja patriarh Kirilli kohtumine väga teretulnud.

„Kirikupeade vennalik kohtumine, mis toimus Kuuba lennujaamas ning kestis ligikaudu kaks tundi, oli kahtlemata väga tähtis ja kannab endas lootust”. Nii tervitas seda sündmust oikumeeniline patriarh Bartolomeus oma teadaandes, kus jagas ka rõõmu, et kohtumine, mis toimus aastal 1964 Nende Pühaduste patriarh Athenagorase ja paavst Paulus VI vahel, „kannab jätkuvalt vilju”.

Enne kui vaatame kohtumise ülevaadet – mida täpsemalt arutati selle kahe tunni

jooksul –, rõhutaksin paari punkti. Rooma paavsti ja Moskva patriarhi kokkusaamine ei ole „esimene kohtumine” pärast suurt kirikulõhet (1054), nagu meedia rõhutab. Kuuba kohtumist ei saa võtta kui „esimest kohtumist” sel lihtsal põhjusel, et XI sajandil, mil toimus suur kirikulõhe, polnud Moskva Patriarhaati veel olemaski. Sellel ajal kuulus Moskva Kiievi piiskopkonna alla, seega Konstantinoopoli jurisdiktsiooni. Ei tasu unustada, et Moskva Patriarhaat on üksnes 427 aastat vana.

Esimene kohtumine Rooma paavsti ja Vene kirikupea vahel pärast skismat ei toimunud ka mitte Kuubal, vaid XV sajandil Firenzes, kus kohtusid paavst Eugenius II ja Kiievi metropoliit Issiidor, kes oli vene hierarhia eesotsas ning kes saatis oikumeenilist patriarhi Joosep II Ferrara kirikukogul (1438–1439). See tähendab 151 aastat enne seda, kui oikumeeniline patriarh Jeremias II õnnistas Moskva metropoliit Iiobi

patriarhiks.

Kuubal toimunud kohtumisel osalejate sõnul oli õhkkond sõbralik. Sõna „viimaks”, mida ütles paavst enne oma „venna Kirilli” embamist, näitab selgelt Vatikani soovi avada suhtlus Vene kirikuga, mis on siiani olnud pigem kõhklev. Kardinal Kurt Kochi sõnul muutuvad pärast seda kohtumist „asjad lihtsamaks” (ajaleht *La Croix* 12. II 2016).

Ühiselt allkirjastatud 30 punktiga deklaratsioon annab teemadeülevaate, mida kohtumise käigus käsitleti. Need ei pööra tähelepanu mitte üksnes õigeusklike- ja katoliiklastevahelistele erisustele ning üksmeelsuse leidmisele, vaid samuti meie aja suurtele väljakutsetele: usuvabadus, vaesus, immigrandid, pagulased, perekonna kui mehe ja naise liidu austamine ja kaitse, „õigus elule” ja abort, eutanaasia, ilmalikustumine, mis jätab kõrvale kristluse,

keskkonna-küsimused ning samuti sõjad ja terrorism. Erilist tähelepanu pöörati Lähis-Idale, Põhja-Aafrikale ja Ukrainale.

On tõsi, et ühisdeklaratsioon ei paku midagi uut. Teemad, millest kõneldi, on teada-tuntud ning neid on käsitletud juba eelnevalt paljudes usufoorumites. Üllatav ja uudne on aga 25. punkt, kus Moskva patriarh jätab mulje, et ta ütleb lahti siiani püsitatud nõudmisest, et paavstiga kohtumise eeltingimus on lahendused Ukraina uniatluse küsimuses. Teadvustades, et ühest küljest tuleneb uniatismi probleem minevikust ning teisalt on idariituse katoliiklastel, kes on ajaloo jooksul tekkinud, „õigus olemas olla”, sisendab Moskva patriarh oma dele Balamandi seisukohta ja tõlgendust¹. Mis toimus (Kuubal)? Kas „ainsa kanoonilise jurisdiktsiooni” tees, (mida Moskva Patriarhaat on tungivalt jutlustanud eriti Ukrainas), on ohverdatud päevapoliitika võimaluste altarile?

Lõpetan selle artikli, kommenteerides paavst Franciscuse žesti: ta kinkis oma kristlikule vennale patriarh Kirillile osa slaavlaste valgustaja püha Tessaloonika Kirilli säilmetest. Suurepärase kingitus, millel on rikas sümbolika ning mis kahtlemata ka meenutab, kust slaavi õigeusk pärit on.

Tekst ilmus lehel „amen.gr”.

¹ Balamandi kokkulepe (Liibanoni õigeusu teoloogia ülikool, Antiookia õigeusu patriarhaat). 1993. aastal toimunud VII Rooma-Katoliku Kiriku ja Õigeusu Kiriku rahvusvahelise teoloogilise dialoogi segakomisjoni kohtumisel sõlmiti Balamandi deklaratsioon, mis kinnitab, et „uniatism ei saa olla ühtsuse mudel”. Samas soovitati igati vastastikku selgitada kirikutevahelise vennaliku dialoogi vajalikkust kõigil tasemetel. Tegelikuses, eriti Ukrainas, on see dialoog jäänud enamikel puhkudel pinevaks. Balamandi leppeid ei ole eeldatud moel ega igakülgselt täidetud.

PEETI APOSTEL JAKOBUSE LITURGIA

Läinud aasta 28. detsembril peeti Tallinna püha Siimeoni ja Hanna katedraalis esimene eestikeelne apostel Jakobuse liturgia. See muistne jumalateenistuskord tõlgiti maakeelde ja selle teenimist valmistati põhjalikult ette.

Kui me praeguses praktikas kasutame pea-aegu ainult pühade Johannes Kuldsuu ja Vassili Suure nime kandvaid liturgiaid, siis on hea teada, et vanemas kirikus oli pruugis hulk armulauateenistuse variante. Aja jooksul nende arv kahanes, kuid veel XII sajandini pidasid näiteks Egiptuse õigeusu lised apostel Markuse liturgiat ning ka Jakobuse liturgia säilis selle sünnikohas Jeruusalemmas ja Kreekas Zakynthose saarel. Viimase saja aasta jooksul on hakatud seda laiemalt teenima ja on ilmunud tõlkeid mitmesse eri keelde. Nüüd on see kaunis muistne teenistuskord jõudnud ka meile.

Nimetatud liturgia ei pärine oma praegusel kujul muidugi püha Jakobuse sulest. Ristiusu esimestel sajanditel ei peetud teenistusi üldiselt mitte kirjutatud teksti järgi, vaid iga apostel, piiskop või eestseisja ütles palveid oma inspiratsiooni mööda, järgides aga üldist, pärimuse määratud ülesehitust. Sellest praktikast võrsusid aja jooksul eri liturgia ja muude teenistuste korrad, mis omakorda üksteist mõjutasid ja edasi arenesid. Praegu tunneme enamjaolt suurte keskuste – Jeruusalemma, Aleksandria, Antiookia, Rooma ja Konstantinoopoli – liturgiaid. Nõnda tähendab „apostel Jakobus” selle teenistuskorra nimes ennekõike seda, et tema oli Püha Linna esimene ülemkarjane ja sealne pärimus lähtub paljuki temalt. Samas on selge, et see liturgiakord on hilisemate aastasade jooksul täienenud ja muutunud. Ent oma põhiosas on ta üsna vana küll: kui püha Jeruusalemma Kirill IV sajandi keskel võtab oma 5. salasustessejuhatavas jutluses kokku euharistiakorra, vastab see küllaltki täpselt tänase Jakobuse liturgia kesksetele palvetele. On muidugi ka hilisemaid lisandusi, eriti anafoorile (vereta ohvri toomise

palvetele) eelnevates osades. Usuõppijate palvete puudumine, laulud „Ainusündinud Jumala Poeg” ja „Olgu vait iga inimene” on selgelt VI ja järgmistel sajanditel lisandunud elemendid. Ometi ei eelne Jakobuse liturgiale proskomiidiat ehk andide ettevalmistamist (kuigi siin-seal on seda sarnaselt teistele teenistuskordadele ka tehtud), sest need on pikad ja põhjalikud eestpalved.

Teenistuse ettevalmistamisel olime silmitsi mitmete praktiliste probleemidega: iga nähtud või loetud Jakobuse liturgia kord erines oma praktiliselt küljelt teisest, ehkki valdav osa palvetest on muidugi ühed ja samad. Nõnda pidime paratamatult valima ja kõrgestipühitsetud metropoliidi õnnistusel valisime võimalikult vanapärase ja lihtsa korra, arvestades eriti asjaoluga, et meil siin pole selle teenimise järjepidevat traditsiooni nagunii olemas. Nõnda panid vaimulikud teenistusrüüd selga kiriku eeskojas ja väike sissekäik oli tõepoolest vaimulike ja osa kirikurahva astumine kirikusaali. Liturgia toimetati soleale kuninglike uste ette paigutatud laual nii, et vaimulikud seisisid näoga rahva poole, nagu on kombeks paljudes kohtades seda armulauakorda teenides (ehkki peab mainima, et see pole tingimata ainus varases kirikus kasutatud seismise suund teenistustel). Suure sissekäiguga tõi leiva ja karika ajutisele altarilauale vaid ülemdiakon. Armulauda jagati vanemal moel: püha ihu ja püha veri eraldi, viimane otse karikast (v.a väiksemad lapsed).

Apostel Jakobuse liturgial olid kohal ja istusid piiskopiistmetel kõrgestipühitsetud metropoliit Stefanus ja Tartu pühitsetud piiskop Eelija. Jumalateenistuse viisid läbi allakirjutanu, ülempreester Aleksander Sarapik ja ülemdiakon Marius Raudsepp. Kohal oli veel mitmeid preestreid ja hulk kirikurahvast. Koor, mis oli selle erilise teenistuse jaoks pikalt valmistunud, laulis lihtsatel viisidel kaunit ja hardunult.

Jakobuse liturgiat peetakse püha apostli mälestuspäevadel 23. oktoobril ja jõulujärgsel pühapäeval. On ilmutatud huvi teenida seda ka sel aastal ja muudiski kirikutes, eriti kuna 23. oktoober langeb täna

Fotod: Gennadi Baranov

pühapäevale. Selle muistse teenistuskorra kasutamine nõuab aga kohaliku piiskopi õnnistust ja põhjalikku ettevalmistust.

Lõpuks mõned tsitaadid Jakobuse liturgiast.

„Heategija, aegade Kuningas ja kogu loodu Looja, võta vastu Kogudus, kes Kristuse läbi astub Sinu juurde. Anna igapäevale seda, mis on kasulik. Juhata kõiki täiusele ja tee meid kõlblikuks saada Sinu pühitsuse armu. Kogu meid oma pühasse Kogudusse, mille Sa oled endale saanud oma ainusündinud Poja, meie Issanda ja Päästja kalli verega...” (sissekäigupalvest).

„Võttes sellelt pühalt talituselt võrdkujude loorid, ava meile selgelt neis kätetud mõistatused. Täida meie vaimusilmad sõnulehetamatu valgusega, puhasta meid, viletsaid, kõigest liha ja vaimu roojasusest ning tee meid Sinu kardetava ja hirmsa ligioleku väärilisteks...” (anafoorieelsest palvest).

„Sulle laulavad kiitust taevaste taevad ja kõik nende vägi, päike ja kuu ning kogu tähtede hulk, maa, meri ja kõik, mis selles, taevane Jeruusalemm, valitud peorahvas, taevasse kirja pandud esmasündinute kogudus, õigete ja prohvetite vaimud, märtrite ja apostlite hinged, inglid, peainglid,

aujärjed, valitsused, võimu meelevallad ja kartusväärased väed, paljusilmalised keerubid ja kuuetiivalised seeravid...” (anafooripalvest).

„Mõtles, Issand, iga kristlase hinge peale, kes on ahastuses ja vaevas ning vajab Sinu armu ja abi, Jumal, ja annaksid eksinutele pöördumist...”

„...tee lepitus meie kõigiga; anna rahu kogu oma rahvale; kaota pahandused, lõpeta sõjad, hajuta eksiõpetused. Anna meile oma rahu ja armastust, Jumal, meie Päästja, Sina kõigi maailma otsade lootus...”

„Mõtles, Issand, maailma peale; anna head ilma, rahulikke viimasadusi, värskendavat kastet, rohket viljasaaki ja õnnista selle aasta krooni, sest kõikide silmad vaatavad lootuses Sinu peale ja Sina annad neile nende roa omal ajal...” (eestpalvetest).

„Me oleme läinud väest väesse ja toimetanud Sinu pühakojas Sinu jumaliku teenistuse ja palume nüüd Sind, Issand, meie Jumal: Lase meil osa saada Sinu täiest inimarmastusest, tee sirgeks meie teerajad, lase meil juurduda Sinu kartuses ja tee meid oma taevariigi väärilisteks...” (palve abiruumis).

Püha Efrem. Manuel Panselinose maalitud fresko, XIII saj. lõpp. Protaton Kariise kirik, Athos.

SÜÜRIA PÜHA EFREMI PALVEST

Püha Efrem (Efraim) elas IV sajandil p.Kr. Ta sündis 306. aastal Süürias Nisibise linnas, mis paikneb praeguse Türki piiri ääres. Dia-konina juhtis ta kuni pärslaste saabumiseni oma linnas asuvat teoloogiakooli.

Püha Efrem läks tagakiusamise eest maa-pakku Edessasse, kus ta suri 373. aastal. Ta pühendas oma elu mõtisklemisele ning äärmisele kasinusele. Sellest sisemisest leegist lahvas luulelisus, mis pani teda ütleva, et ta on „Püha Vaimu kannel”. Tänapäeval on säilinud üle 400 tema loodud vaimuliku laulu. Kirikuloolane Sosomen arvab tema sulest pärinevat ligi kolm miljonit vabavärssi. Tema kirjutiste seast on kõige kuulsam palve, mis kannab tema enda nime, „Püha Efremi palve”.

Õigeusu Kirikus loetakse seda palvet mitu korda päevas jumalateenistustel suure ja püha paastu ajal – perioodil, mis juhatab meid meeleparandusse. Paastupäevade eesmärk paastujatele, kes järgivad seda liturgilist aega nelikümmend päeva enne ülestõusmis-püha, on lammutada usuaskeesi, alandlikkuse ning

usaldusega meie kirgede müürid. See askees on ajendatud just ülestõusmise rõõmust: see vabastab südame suurtest kiusatustest, nagu aplus, ahnus, peidetud ja paheline meeleli-sus; vennaarmastuse vabastava sekkumisega kutsub ta esile teistsugust ihalust, või pigem „teiseks muutunud ihalust”.

„Teiseks muutunud ihalus” on Jumala tahte järgimine, mis vabastab inimhinges peituvad jõud ligimese ja Jumala teenimiseks, vaba-na igasugusest kasuahnusest. Need jõud on praegu kurja võimu all: näiteks ohjeldamatu võimujanu, tühised põhjendused ning sõnad. „Teise ihalemine” on veelkord mainituna Ju-mala, Eluandja, „minu elu looja” soov, sest Tema on kõige alus, sest Tema on see, kes annab ja andestab, teisiti öeldes, kes annab ikka ja alati, ülirohkesti, uue tuleviku: „Mine, ja nüüdsest peale ära enam tee pattu!” (Jh 8:11). Meie suhe Temaga ei ole pealesunnit-tud, vaid vaba usaldus: ainult Tema saab va-bastada meie vabaduse, vaid Tema üksi oma elustavas hinguses saab meie tumedaid ahvat-lusi muuta. Ainult Tema saab anda igaihele meist elu mõtte, eriti siis, kui me ise oleme selle kaotanud. „Tulge minu juurde kõik, kes olete vaevatud ja koormatud, ja mina annan teile hingamise!” (Mt 11:28).

Selles pole midagi üllatavat, et püha Efremi palve nimetab Jumalat „Issandaks ja Kuningaks”. Mitte hirmuvalitseja, vaid oma Pojas kehastunud teenija, kes sündis Petlemma sõimes. Ta laseb ennast julmalt hukata ristil meie vabaduse nimel ning tõuseb üles, aga üksnes nende jaoks, kes Teda armastavad. „Inimese Poeg ei ole tulnud, et lasta ennast teenida, vaid et ise teenida ja anda oma elu lunaks paljude eest!” – nii loeme Matteuse evangeeliumist (20:28).

Püha Efremi palvel on püha paastu jumala-teenistustel nii suur roll just sellepärast, et aidata meil vältida laiskust, mis tähendab unustust. Paastumine on selle perioodi la-hutamatu osa, et me ei unustaks Jumalat ega Tema loodut. Samuti, et vabastada meid siin ilmas juhtivatest väärtustest – kõige hinda-misest tulususe ja kasulikkuse seisukohalt. Ja et me taipaksime, et kõiges on peidus saladus ja et see saladus elaks meis.

meelepühtuse, alandlikkuse, kannatlikkuse ja armastuse vaimu.

*Issand, mu Kuningas!
Lase mind näha mu üleastumisi
ja ära lase mind mu venda hukka mõista,
sest Sina oled kiidetud igavesti. Aamen.*

Seda palvet loetakse kaks korda iga paastutee-nistuse lõpul esmaspäevast reedeni (mitte aga laupäeviti ega pühapäeviti, sest nende päevade jumalateenistused ei allu paastuaja korrale). Esimest korda lugedes kummardatakse iga lugemise järel maani. Siis kummardame kõik kaksteist korda, lausudes „Oh Jumal, puhasta mind patust!” Lõpuks korratakse terve palve ja kummardatakse veelkord maani.

Miks on sel lühikesel ja lihtsal palvel nii olu-line koht paastu jumalateenistuses? Seepärast, et ainulaadselt loetletakse kõik meeleparandu-se eitatavad ja jaatatavad koostisosad ning see

Tuleb „kõigest halvast paastuda”, „kirgedest paastuda”, nii öeldakse bütsantsi kirikulaulu-des. Paastumine võimust ja inimlikust hiilgu-sest, kõrkusest, mis on Nüssa püha Grigoori (Suur katehhees, 23) sõnul „kõige kurja põhjus ja algus”; paastumine sellisest kõnест, mis on vaid võimu ja kasusaamise abinõu, paastumi-ne mürast, kujunditest ja muljetest, mis meid pidevalt ründavad tänapäeva audiovisuaalses tsivilisatsioonis; Süüria Iisaku veendumuse kohaselt samuti paastumine laimamisest (50. (58.) vaimulik jutlus). „Luba ennast laimata, kuid ära ise laima... laota oma kuub selle üle, kes langeb eksimusse ja kata teda. Ja kui sa ei saa süüid ning karistust tema asemel enda pea-le võtta, võta enda peale vähemalt paljastumise häbi, et mitte lasta temal seda kanda.”

Püha Efremi palve on meile erilisel väärtus-lik, sest ta juhatab meid suure ja püha kan-natusnädala eel „Peigmehe ootuse” elavasse liikumisse. Püha Efremi palve on korraga füüsilise, vaimse ning samuti „mõistusliku” paastu palve, kuivõrd seda tuleb kohandada samuti tänapäevastele kultuurilistele tingi-mustele. Selleks et öelda, et paastuja unistab alandatud Kristusest ning selleks, et ta saaks teadlikumalt unistada ülendatud Kristusest, kuna saabumas on ülestõusmise ja armulaua rõõm. Lõpuks, püha Efremi palve kui kõike-hõlmav hoiak avab meile iga olendi lõpmatu-se; seepärast püüab ta taastada korda meie suhetes mitte ainult oma ligimestega, vaid ka meid ümbritseva loodusega, äratades meis ehtsa meeleparanduse.

On veel midagi, mis puudutab rõhuasetust armastusekäsule selle palve teise lause lõpus. Paastumine ei õnnestu ligimesearmastuse-ta, helduseta vaeste ja kõrvaletõrjutute vastu. Ühest küljest on võimalik mõista lihalikult teiste nälga vaid omaenese kogemuse põhjal, kui tahes piiratud ka poleks nälg, mille enda-le määrame. Teisalt on lihtsalt ja oma põhi-olemuses tegemist küsimusega toidust, vää-rikusest ning isegi vabadusest teiste suhtes. Viimsekohtu (Mt 25:31-46) tähendamis-sõna näitab Jeesuse pühalikku kohalolekut näljases, võõras, haiges ja vangistatus. Samuti pole võimalik tänapäeval mitte tunnistada, et tühtesid tuleb aidata nende mures ja tei-sed peavad oma ülejääki jagama. Kuidas võib mitte omaks võtta püha Johannes Kuldsuu

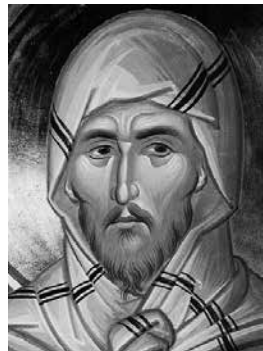
üleskutset „kui tahame saada Jumala sarna-seks, siis tuleb Teda jäljendada Tema halas-tuses... headuses, kaastundes, kannatustes ja armastuses, Jumala loomuses ja loomingus” (40. jutlus Johannese evangeeliumist).

Püha Efremi palve selgitab hästi, mis on as-kees: paastumine mitte ainult ihulikust toi-dust, vaid ka hingepitsitustest, „kirgedest” ning soovist võimutseda ja hukka mõista. Tänapäeval elame kultuuris, mis tundub alla käivat ja mille tõttu on tekkinud suur põud: nälg mõtte, leiva ja väärkuse järele. Ühiskon-na kangas ei ole mitte ainult kortsus, vaid lõhki kistud. Taoline lahtirebimine põhjus-tab tühisust ja nihilismi.

Nihilistliku ühiskonna kontekstis, kus kõik on müügiks ja ostmiseks, kus võimutsemise loogika on üle lahkuse omast, kus paljud jäta-vad Jumala, sest Ta pole nende silmis kasulik ega tarbitav, on keeruline mõtiskleda; palve-tamissoov on maetud nii paljude muude soo-vide ja vajaduste alla. Järelikult, kõik vahendid palvetamise teenistuses peavad eeskätt silmas pidama vajadust vabastada inimese süda tema ihaluste loorist ja asjatust meeltesegadusest. Inimese südamel on vaja ehtsat paranemist, et meie kaasaja nihilismist saaks õnnistatud paik, kus lahvatub ülestõusmise sõnum.

Püha Efremi palve kutsub meid üles vältima ohtu piirduda omaenda pealispinnaga. Veel enam, ta kutsub meid tungivalt üles end leidma taas oma tegelikkuses, täielikkuses ning süga-vuses. Ühesõnaga, ta tuletab meile vahetpida-mata meelde, et meil tuleb enne kõike muutuda läbi armu vaaseks ja alandlikult avatuks.

† Stefanus,
Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

Püha Efrem. XXI saj. ikoon.

PÜHA EFREM SÜÜRLASE PAASTUPALVE

Alexander Schmemmann

Kõigi paastulaulude ja -palvete seast võib üht lühikest palvet pidada eriliseks paastu-palveks. Pärimus omistab selle koostamise ühele suurtest vaimuelu õpetajatest – pühale Efrem Süürlasele. Palve kõlab nõnda:

*Mu elu Issand ja Valitseja!
Ära anna mulle laiskuse, meeleheite¹,
auahnuse ega tühja lobisemise vaimu,
vaid anna mulle, Sinu teenijale,*

1 2014. aasta teenistusraamatus tõlgitud „uudishimuks”. Tänapäeva kreeka keelses palvetekstis on *periergia*, mida võiks tõlkida „tühi uudishimu, end teiste asjadesse se-gamine, liialdamine, tühi töö”, kirikuslaavikeelses aga *unynije* „meeleheide, masendus, loidus, tüdimus”. Teksti ajalugu põhjalikumalt tundmata on raske öelda, kumb variant on alupärasem. Siin artiklis kasutatakse vaste-na „meeleheide”, sest seda kasutab ka autor.

on n-õ meespea meie isikliku paastuvõitluse jaoks. Selle võitlemise eesmärgiks on vabasta-da end mõningatest vaimsetest põhihaigustest, mis vormivad meie elu ja teevad praktiliselt võimatuks alustada Jumala poole pöördumist.

Põhihaigus on laiskus. See on selline kum-maline, tervet meie olemasolu täitev laiskus ja passiivsus, mis tõukab meid meelsamini „alla” kui „üles” ja veenab meid pidevalt selles, et mingi muutus pole võimalik ega tohi seda lootagi. Tegelikult on see sügavale juurdu-nud küünilisus, mis küsib iga vaimupüüdluse kohta „mistarvis?” ja teeb meie elust määratu vaimse vraki. See on kõige patu juur, kuivõrd ta mürgitab vaimse energia otse selle algallikal.

Laiskuse tagajärg on meeleheide. See on ma-sendus seisund, mida kõik vaimulikud isad on pidanud üheks suuremaks ohuks hinge-le. Masendus tähendab, et inimene ei suuda näha midagi head ega soodsat; see on lange-

mine täielikku eitusse ja pessimismi. See on tõesti meie sees olev kuratlik jõud, kuivõrd kuri vaim on oma olemuselt valetaja. Ta va-letab inimesele Jumala ja maailma kohta, ta täidab meie elu pimeduse ja negatiivsusega. Masendus on hinge enesetapp, sest kui see peab inimest oma võimu all, ei saa ta kuidagi valgust näha ega seda taga igatseda.

Auahnus! Nii kummaline kui see ka ei tundu, täidavad nimetatud laiskus ja meeleheide meie elu auahnusega. Rikkudes kogu meie eluvaa-det, muutes selle sihituks ning tühjaks, sunni-vad nad meid korvama seda täiesti väära suh-tumisega kaasinimestesse. Kui mu elu pole suunatud Jumala ja igaveste väärtuste poole, satub ta kahtlemata isekusse ja enesekesksus-se, ja see tähendab seda, et kõigist olendeist saavad vahendid mu enda rahuldamiseks. Kui Jumal pole mu elu Issand ja Valitseja, saab must endast mu oma isand ja valitseja, oma maailma absoluutne naba, ja ma hakkam

kõike mõõtma oma tarvete, aadete, soovide ja tõekspidamiste järgi. Nõnda rikub auahnus minu suhtumise teistesse olenditesse ja üritab neid minule allutada. See ei pruugi alati avalduda vajadusena teisi kamandada ja valitseda. Samahästi võib see avalduda ka hoolimatuse või põlguse, samuti huvi, tähelepanelikkuse ja austuse puudumise kaudu. Seegi on laiskus ja masendus, sedakorda teiste suhtes; vaimulikule enesetapule lisab ta vaimuliku mõrva.

Ja lõpuks: tühi lobisemine. Kõigist loodud olendeist on vaid inimesele antud kõneand. Kõik isad näevad selles inimese sees olevat tõelist Jumala kuju „pitserit“, kuivõrd Jumal ise on kuulutatud olevat Sõna (Jh 1:1). Aga et see on suurim and, on see ka suurim oht. Just seepärast, et kõneand on inimese eriline tundemärk, on see ka tema langemise ja enesekukutamise, võõrdumise ja patu vahend. Sõna päästab ja sõna tapab; sõna innustab ja sõna mürgitab. Sõna on tõe vahend ja on ka kuratliku vale vahend. Kuna tal on tohutu positiivne jõud, on tal ka ääretu negatiivne jõud. See võib luua nii head kui ka halba. Kui sõna lahkub oma jumalikust algupärast ja eesmärgist, saab ta tühjaks. Ta põhjustab laiskust, masendust, võimuhimu ja muudab elu põrguks. Seal saab patt oma tõelise jõu.

Need neli on meelearanduse negatiivsed „objektid“. Need on takistused, mida peab ületama. Ometi võib Jumal üksi nendest üle saada. Seepärast ongi selle paastupalve esimene osa

otsekui kisendus inimliku abituse põhjast. Siis läheb palve edasi meelearanduse positiivsete sihtide juurde, mida on samuti neli.

Meelepuhtus!² Kui seda sõna ei mõisteta, nagu tihti ekslikult tehakse, vaid seksuaalse puhtusena, saab see laiskuse vastandiks. Täpne ja täiuslik tõlge kreeka sõnast *sōphrosynē* ja slaavi sõnast *tselomudrie* oleks „tervemeelsus“. Laiskus on ennekõike oma energia pillamine ja eluvaate puudulikkus, võimatus näha tervikut. Selle vastandiks on niisiis täpselt öeldes terviklikkus. Kui me tavaliselt mõistame puhtuse all suguelulise allakäigu vastandit, on see nõnda sellepärast, et miski ei ava parimini meie olemasolu rikutud loomust kui suguiha: ihu võõrandumine elust ja vaimu kontrolli alt. Kristus tõi meile tagasi meie terviklikkuse. Seda tegi Ta, tuues meie meeltesse tagasi õige väärtusjärjestuse ja juhtides meid tagasi Jumala juurde.

Terviklikkuse või puhtuse esimene vili on alandlikkus. See on ennekõike tõe võit meie sees ja kõigi nende valede jätmine, mille sees me tavaliselt elame. Ainult alandlikkus suudab tunda tõe ning näha ja vastu võtta asju sellistena, nagu nad on; seeläbi näha kõiges Jumalat Tema suuruses, headuses ja armastuses. Sestap öeldaksegi meile, et Jumal heidab armu alandlikele ja on uhkete vastu.

Puhtuse ja alandlikkusega käib loomuli-

² Toodud kreeka- ja kirikuslaavikeelsetel terminitel on tugev suguelulise karskuse, kasinuse nüanss.

kult kaasas ka kannatlikkus. „Loomulik“ ehk „langenud“ inimene on kannatamatu, sest et ta ei näe ennast, on varmas teisi süüdistama ja arvustama. Et tal on kõigist asjadest vaid udused, ebatäielikud ja moonutatud ettekujutused, mõõdab ta neid oma maitse ja arvamus järgi. Hoolimata millestki peale isenda, soovib ta, et elu oleks edukas siin ja nüüd. Kannatlikkus on aga tõepoolest jumalik hüve. Jumal pole kannatlik mitte seepärast, et Ta oleks „leebe“, vaid seepärast, et Ta näeb kõige oleva sügavust ja seepärast, et asjade sisemine tõelus, mida meie oma pimeduses ei näe, on Temale avatud. Mida enam me Jumalale läheneme, seda kannatlikumaks me saame, ja seda enam kiirgab meist piiritu aukartus kõigi olendite vastu, nagu see on Jumalale omane.

Kõigi vooruste, arengu ja pingutuste krooniks ja viljaks on viimaks armastus – see armastus, mida, nagu öeldud, võib kinkida üksnes Jumal. See on and, mis on kõigi vaimulike pingutuste, ettevalmistuste ja harjutuste sihiks.

Kõik see on kokku võetud paastupalve lõpus, kui me ütleme: „Lase mind näha mu üleastumisi ja ära lase mind mu venna üle kohut mõista.“ Viimaks on vaid üks oht: uhkus. Uhkus on kurjuse allikas ja kõik kurjus on uhkus. Ometi ei piisa sellest, kui näed oma vigu, sest isegi see ilmne hüve võib uhkuseks muutuda. Vaimulikud tekstid on täis hoiatusi vagaduse salakavalate viiside eest, mis alandlikkuse ja isetuse varjus tegelikult viivad kuratliku uh-

kuse sisse. Kui me aga näeme oma eksimusi ega mõista kohut oma venna üle, ehk teisisõnu, kui puhtus, alandlikkus, kannatlikkus ja armastus on meis arenenud, siis ja ainult siis kaob meis meie viimne vaenlane, uhkus.

Iga palve järel kummardame maani. Kummardused ei piirdu püha Efremi palvega, vaid on kogu paastuaegse jumalateenistuse tunnuseks. Ometi avaneb nende tähendus kõige paremini just siin. Vaimse tervenemise pikas ja raskes võitluses ei lahuta Kirik hinge ihust. Kogu inimene on Jumalast ära langenud; kogu inimene peab saama uueks, kogu inimene peab tagasi tulema. Patu õnnetus seisneb just selles, et liha – meis olev loomalik, mõistuse ta himu – võidab selle, mis meis on vaimulik ja jumalik. Ometi on ihu austusväärne, ihu on püha, nii püha, et Jumal ise „sai lihaks“. Pääste ja patukahetsus pole ihu põlgamine ega selle hooletusse jätmine, vaid tema suunamine tõelise eesmärgi teenimisele: olla vaimu väljendusvahendiks ning elu ja asendamatu inimhinge templiks. Kristlik askees on võitlus, aga mitte ihu vastu, vaid selle eest. Seepärast peab meelt parandama kogu inimene, nii hing kui ka ihu. Ihu võtab hinge palvetamisest osa, samuti nagu hing palvetab ihu kaudu ja ihus olles. Maani kummardus meelearanduse ja alandlikkuse, austuse ja sõnakuulmise psühhosomaatilise määrgina näitab nõnda paasturiituste olemust.

KOLM INIMHINGELE KASULIKKU TOIMINGUT: PAAST, PALVE JA PIHT

Preester Roland Tõnisson

Kui läänekiriku suure paastu aeg juba lõppema hakkas, siis õigeusklikel see alles algas, põhjuseks on eri kalendrid, mille järgi kirikud elavad. Aga mitte sellest ei tahtnud ma täna rääkida, vaid meie kristlike kirikute ühisosast: paastust ja valmistumisest Issanda ülestõusmiseks.

Paastuajal räägitakse palju mõningatest toitumistest hoidumisest, ja õige see on, sest see aeg on mõtisklusteks ja palveteks, mitte kõhu orjamiseks. Mõni üliinukas võib ajada näpuga järele valmistoodete koostisnimekirjas, et mitte mingil juhul keelatud aineid manustada. Keegi muigab sojakreemi, sojakotlette, paastušokolaadi või lihavaba viinereid vohmides kõrgilt nõrgukeste üle, kes paastu pidada ei suuda. Ent keegi pühadest inimestest on öelnud, et kui paastumise puhul oleks asi vaid söömisest, oleksid paradiisis ainult lehmad.

Suur paast ei ole ka mitte oma pattude revisjon, mille puhul peaks kartma mõne eksimuse kahe silma vahele jäämist – kui Issand peaks mees kõiki meie patud, kes suudaks siis üldse püsti seista?

Läbi sajandite on ühendatud paastumine ja meelearandus ning ilma selleta ei ole õigetest toitumisreeglitest mitte mingisugust kasu. Sõna „meelearandus“ ise tähendab „meele-

muutus“, „mõtlemise teisenemist“, „ümberhindamist“. Ilma meelemuutusega oleme kui vanatestamentlikud judaistid, kelle jaoks oli olulisimaks õige seaduse täitmine. Ning neid seadusi ei olnud vähe. Kümne käsu põhjal oli arenenud tõeline süsteem, mis koosnes 248 kohustusest ja 365 keelust. Nende hulgas oli „hingamispäevateekond“: umbes kilomeetripikkune maa, mida võis sabatipäeval käia hingamispäeva seadusi rikkumata. Keeld ömmelda: nõela võis pista riidesse, ilma et selle ots oleks teiselt poolt välja tulnud. „Hingamispäev on inimese jaoks, mitte inime ne hingamispäeva jaoks“, tõdes Jeesus, ning mitmes evangeeliumikohas rikub Ta hingamispäeva reegleid osutamaks, et ülimalt on omakasust loobuv ligimesearmastus.

Võimalusi loobuda isekusest, ahnusest ja ülbusest on iga päev. Suure paastu ajal on aga läbi sajandite pööratud erilist tähelepanu Kristuse elule ja ohvrile, mille Looja andis selleks, et me võikime osa saada Igavese Elu allikast. Me elame, mõeldes enamasti vaid iseendale. Elame nii, nagu ei oleks Jumalat olemaski.

Erak Eufremosel oli kord ammusel ajal asja linna ning keegi lõbunaine astus talle ligi, et ahatleda kõrbeisa endaga kaasa või siis vähemasti teda häirida. Keegi ei olnud kunagi näinud, et Eufremos oleks vihanud. „Tule minuga“, ütles erak naisele ning see läks temaga võiduröömsalt kaasa. Nad jõudsid rahvarohkele turuplatsile ning Eufremos ütles naisele: „Tee nüüd siinsamas seda, mida sa kavatsesid.“ „Kuidas võime seda teha avalikult siin, kus on palju rahvast? Häbi oleks ju!“ „Kui me häbeneme inimesi“, vastas erak, „siis seda enam peame kartma Jumalat, kes toob valguse ette pimedusse varjunud teod ning

teeb avalikuks inimsüdamete kavatsused.“ Lõbunaine lahkus eraku juurest, loobudes oma plaanist teda häbisse saata.

Ei ole vahet, kas me usume Jumalasse või ei, Tema ette astume ükskord niikuinii, et anda aru oma mõtetest, sõnadest, tegudest ja tegetamatäitmisest. Kõik saab avalikuks. Mida võisime varjata inimeste eest, ei jää peidetuks Loojale. Meie oma südametunnistus – ainus, mille võtame siit ilmast kaasa – on selles olukorras meie sõber või vaenlane. Kirik ei ole tseremoniaalbüroo, vaid on läbi sajandite hoidnud ning jaganud igavikulist tarkust, mis aitab meil elada täisväärtuslikku elu siin maa peal ning jätkata seda seal, kus ei ole pisaraid ega surma.

„Enesetalsutamise eesmärk ei ole mitte ainult õigesti toitumine, vaid oma südamest kõige kurjuse ja sellest lähtuva väljajuurimine“, ütleb Optina kloostri staarets ehk vanake Leo.

Luuka evangeeliumis ütleb Jeesus: „Te ei saa orjata Jumalat ja mammonat.“ Ning sellele reageerisid tema kuulajad, kes teesklesid kasiinust, ent siplesid rikkusejanus: „Aga seda kõike kuulsid ka variserid, kes olid rahaahned, ja nad irvitasid Jeesuse üle. Ja Ta ütles neile: „Teie olete need, kes end õigena näitavad inimeste silmis. Aga Jumal tunneb teie südant, sest mis inimeste seas on kõrge, see on Jumala ees jaledus.“

„Parim paast on võtta Jumalalt kannatlikult vastu kõike, mida Ta saadab“, ütleb Optina Anatoli (Vanem).

„Kirjutate mulle, et paastusite halvasti. Noh, tänage Issandat sellegi eest, et aitas teid mõdukaks jääda ja pidage meeles Johannes Re-

delikirjutaja sõnu: „Ära ainult paastu, vaid taotle alandlikkust ja leplikkust ning sellega päästab sind Issand!“ vastab ühele oma vaimulikest lastest Optina Josif.

Kõige tähtsam, mida saab teha kannatusnädalaks ja ülestõusmispühadeks valmistudes, on tulla pihile ning avaldada oma patud. Tänapäeva inimese jaoks on see väga keeruline. Aga ilma patukahetsuseta ei saavuta me paastu peamist eesmärki. Hing ei saa puhataks patu porist ja saastast.

Õigeusklikud loevad paastu esimesel nädalal patukahetsuskaanonit ja sellega koos ka Süüria Efraimi patukahetsuspalvet:

„Mu elu Issand ja Valitseja! Ära anna mulle laiskuse, meelegeite, auahnuse ega tühja lobisemise vaimu.

Vaid anna mulle, Su teenijale, meelega puhtuse, alandlikkuse, kannatlikkuse ja armastuse vaimu.

Issand, mu Kuningas! Lase mind näha mu üleastumisi ja ära lase mind mu venda hukka mõista, sest Sina oled kiidetud igavesti. Jumal, puhasta mind patust.“

Mõtelgem siis suurel nädalal, paasapähal ja selle järelgi oma ligimestele, sest ainult endale elades nõrgestame ennast, oma perekonda, ühiskonda, riiki. Elades ilma Valguse Sõnata aitame ise kaasa pimeduse süvenemisele meis enestes ja meie rahva seas.

Olgem hoitud Jumala Sõnas!

Ilmunud portaalis „Objektiiv“.

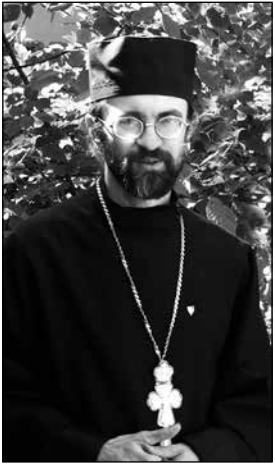

Foto: Gemmadi Baranov

IHU ÜLESTÕUSMINE JA TUHASTAMINE

Ülempreester Mattias Palli

Viimasel ajal seisavad meiega vaimulikud ja kogudused silmitsi siit ilmast läinud inimese omaste sooviga – mis tihti on väidetavalt ka lahkunu enese soov – saada õigeusu kiriklikku matusetalitust ja samas ka tuhastatud. Sellega seoses tundub, et kiriku igipõlist traditsiooni tuntakse ja tutvustatakse liiga vähe. Seepärast ongi kohane süveneda kristliku matmisviisi tagamaadesse ja avada selle aluseks olevat õpetust inimesest. Eriti sobiv on see ajal, mil valmistume paasapühaks – sest just Kristuse ülestõusmine on keskne ka selle teema puhul.

Arvan, et enamuse vaimulike kogemus on, et suurem osa põletusmatuse soovijaid ei ole kuigivõrd kirikuga seotud. Enamjaolt pole need apostlik-õigeusku ristitud, heal juhul ka usku praktiseerinud ema või isa järeltulijad enam usuga seotud, või on see seos jäänud üsna pealiskaudseks. Kuna tuhastamine on midagi, mis on meil levinud alles uuel iseseisvusajal – esimene, Pärnamäe krematoorium avati 1993. aastal –, siis pole paljudel vanematel inimestel, kelle arusaamad on varasemalt välja kujunenud, lihtsalt teadmisi kiriku õpetusest matmisviiside kohta, kuna varem seda küsimust ei kerkinudki. Nähes üldist suundumust (ehkki paar aastat tagasi tuhastati siiski vaid 30% Eesti surnutest), soovivad vanainimesed tihti omastele odavamalt ja kergemat matust. Kui aga inimene ise pole selle kohta soovi avaldanud, otsustavad omaksed tema eest.

Põletusmatuse soovimist tuleb ette kolme liiki põhjustel. Esiteks põhimõttelistel: matuseviisiga soovitakse väljendada mingit nägemust maailmast ja inimesest, millega tava-pärane mahaatmine nii hästi ei sobitu. Juba etteruttavalt peab ütleva, et siin on veelaste kristliku käsitlusega kõige laiem.

Teiseks on mitmesugused emotsionaalsed põhjused: näiteks kujutlused, et tuhastamine on kuidagi puhtam, kaunim, vääriskam. Mõnikord on selleks soov hoida tuhaurni kodus, tundmaks lahkunu ligiolu või vastupidi, puistata tuhk laiali, et poleks enam ühtki kohta, mis teda meelde tuletaks jne.

Kolmandaks praktilised põhjused: hauaplat-si puudumine, raskused suguvõsa kokkusaamisega hauale ja mõnevõrra ka tuhastamise odavus mahaatmisega võrreldes.

Mitmel juhul on need põhjused põimunud või järgitakse lihtsalt oma tutvusringkonnas levinud tava. Ja nii mõnigi küsib: Miks meie kirik siis vaatab põletusmatusele viltu? Kas ei võiks „ajaga kaasas käia“?

Nagu meie ülemkarjaste mõne aastat tagusest otsusest nähtub, ei keelata lahkunud kirikuliikmele sugugi eestpalvet ja vaimulikku talitust üldse. Küsimus on pigem selles, milline matmistava vastab kõige enam kristlikule arusaamale inimesest, tema elust, surmast ja igavesest saatusest. Seega peab enne praktilisele küsimusele vastamist vaatama laiemalt ja kaugemale, otsima vastust seal, kust vaimulikes küsimustes ikka – pühakirjast ja kiriku pärimusest. Siinjuures peab oskama lugeda ka vaikimisest, sest juudi ja kristlikule pärimusele võõrana ei käsita piibel oluliselt seda teemat ja ka kristluse varastel sajanditel ei asetanud peaaegu keegi mahaatmist küsimärgi alla – isegi hereetikud ja lahusulised mitte.

Eri rahvastel on eri aegadel olnud väga erinevaid matmiskombeid. Mõned rahvad on asetanud oma surnud erilistesse maapealsetesse majakestesse, puude otsa vms. Zoroastristidel ja tiibetlastel on tavaks anda surnukehad rõövlindudele. Kuid üldiselt on siiski olnud kõige levinum maa sisse (ka koobastesse, kivikalmetesse jne) matmine. Küllap on selles oma osa mänginud inimkonna üldine aimdus surnute ülestõusmisest, isegi kui sellist uskumust teadlikult tõeks pole peetud. Põletusmatused on olnud levinud siin-seal mõnel ajastul: osaliselt Vana-Kreekas ja Roomas, viikingitel, Indias, mõnel loodusrahval jne. Siiski, kõige tavalisem on olnud matmine sõna otseses tähenduses. Selline *consensus gentium* (rahvaste üksmeel) pole meile midagi kohustavat, kuid vihjab omal moel ikkagi vajalikus suunas.

Kuigi tuhastamise populaarsuse kasvu põhjused on usutavasti praktilised ja emotsionaalsed, avaldavad oma mõju kindlasti ka põhimõttelised hoiakud – kasvõi kaudselt. Nii mõnigi on küsinud, mis siin üldse vahet on? Hing on ju tähtis, mitte see, mis kehaga toimub. Oluline on vaimne pool, aineeline on nagunii kaduv.

Siin avaldub kohe sisuline vahe juuda-kristlikul ilmutusel põhineval usundi ja uue (või ka mitte nii uue) „vaimsuse“ vahel. Me ei usu ainult vaimuelu. Me usume, et Jumal lõi maailma ja see oli algselt „hea“ (1Ms 1:12 jm). Aine ei ole halb, kasutu ega mööduv, vaid Looja looming, midagi, mis peab jääma. Edasi, kui Vanas Testamendis räägitakse tulevases elust, siis seda ülestõusmise kaudu. Rõhk pole mitte üksiku inimese surematul hingel, vaid kogu rahva, kõigi inimeste ühisel ülestõusmisel ja maailma uuenedisel. Uue Testamendi ajaks oli Püha Vaim juba sisendanud selge arusaama kohtupäevast ja inimeste ülestõusmisest (ehkki saduserid veel siiski selles kahtlesid). Nii mõisteti seda keskkonnas, kuhu lihaks saanud Jumala Poeg sündis. Tema õpetused, teod ja iseäranis ülestõusmine on mõistetavad vaid selt pinnalt ja kinnitavad teistpidi seda arusaama. Ja ristiusu aluseks pole ainult Jeesuse õpetused või armuannid, vaid ennekõike miski, mille

kohta apostel Paulus ütleb: „Aga kui Kristust ei ole üles äratatud, siis tähendab see, et ka meie jutlus on tühine ja tühine on ka teie usk“ (1Kr 15:14).

Mida siis ütleb meie Issanda ülestõusmine ja kogu pühakirja õpetus inimese, tema hinge ja ihu, elu ja surma kohta? Esiteks seda, et inimene pole ainult hing või vaim. Keha pole üksnes hinge maine kest või ajutine kaaslane, rääkimata vanglast. Inimene on ihu ja hinge ühtsus; piibel ütleb kogu inimese kohta vahel hing, vahel ihu. Koos on nad loodud, koos on langenud pattu ja kannavad selle tagajärge, sealhulgas surma. Siinkohal on oluline üks seik: meie usu keskne küsimus hauataguse elu kohta pole mitte hinge surematus, vaid „surnute ülestõusmine“. Nii seisab meie usutunnistuses, käsitused hinge ajutisest iseseisvast saatusest on pigem vaga mõtiskelu.

Siit omakorda järeldub, et keha pole inimese juures midagi kõrvalist, mingi ajutine kest, vaid miski, mis kuulub tema olemusse. Võib öelda, et see, mis meile inimesest, tulevase elu pärivast olendist alles jääb, ongi keha, maised säilmed. Järelikult pole kindlasti ükskõik, mida sellega teha – ja ükskõik mitte ainult vääriskuse mõttes, vaid ka tema ülestõusmist silmas pidades. Ja kirik (ning Iisraeli kogudus juba vana seaduse ajal) on leidnud siin sobiva viisi – matmise mulda või kaljuhauda. Igasugune keha teadlik hävitamine põletamise või muul teel on vaikimisi välistatud.

Kohe tähtsaks aga teine küsimus: Kas me siis usume, et üles ärkavad vaid need, kelle keha või vähemalt luukere on enam-vähem terve säilinud? Mis saab neist, kes on täiesti põrmuks varisenud? Eriti neist, kes on tuhandeid aastaid tagasi surnud ja kelle kunagise keha koostises olnud aine on ehk juba mitmetest uutest kehast läbi käinud? Ja kas Jumal suures kuumuses pea täiesti põlenud inimihusid siis üles ei äratagi?

Loomulikult ei saa järgida mingit naiivset arusaama ülestõusmisest. See pole ju mõne poolsäilinud keha elustamine, vaid kõikide aegade algusest uinunud inimeste äratamine uude ellu uuenedu maailmas. Meil pole mingit täpset ettekujutust sellest tulevast maailmast – välja arvatud pühadele antud eelaimusi –, kuid on selge, et siin on mängus täielik uuenedu Jumala kõikvõimsa tahte kohaselt. Jumalale pole selles mõttes tähtis ihude seisukord viimsel päeval – ühtviisi äratav Ta päev varem või tuhandeid aastaid enne surnud. Igavene elu pole lihtsalt igavene olelus. Midagi muutub nii aja kui ka ainega, Jumala igavikuline vägi uuendab need, nii et meile võimatu võib saada tegelikkuseks. Ehk on ka minevik sinna põimitud, nii et meie kõige kirkamad silmapilgud on üks osa uuest elust? Igal juhul usume Jumala jõusse äratada üles inimesed, olgu nad surnud eelmisel päeval või tuhandeid aastaid tagasi. Ja loomulikult suudab Ta ka anda inimestele sellise olemise, mis on ühtaegu järjepidev endisega ja samas kõlblik elama igavesti. Kardetavasti on see küll neile, kes on Temale vastu pannud siin ilmas, „kustumatu tuli ja surematu uss“. Kuid matmine, nagu kõik meie palved ja teenistused, väljendavad ikka lootust igavesele elule Jumalaga, hoolimata meie patusest.

Kui Looja on andnud meile vaimulik-aine- lise olemise, peame seda loomiskorda kõiges arvestama. Inimene võiks ehk saada osa Kristuse surmast ja ülestõusmisest ning kiriku liikmeks ka mingil muul, puhtvaimsel moel, ent ometi ristitakse Tema Kogudusega ühineda soovijaid. Vee alla vajutamine koos palvete, meeleparanduse ja vastava kavatsusega teeb meist Kristuse Ihu liikmed. Pelgad palved, kavatsused ja uskumine seda ei tee. Osaduse salarus siin ilmas on armulaud, ülestõusnud Kristuse ihu ja veri. Muidugi on mõõdapääsmatu tuline palve ja muu vaimse osaduse otsimine, ent kõige olulisem on just see vaimulik söök ja jook, „surematuse arstirohi“. Vähemal määral kehtib see pea kõikide talituste kohta. Unustada ei saa ka pühakujusid ja pühakute säilmeid. Need kas kujutavad (ikonograafilise kaanoniga eripärasid kasutades) oma eluajal Kristuse jälgedes käinud inimesi või on nende ihu või neile kuulunud esemete osad. Säilmete juures toimuvad imed annavad muuseas tunnistust sellest, et oma maisel eluteel tulevase kuningriiki püüdnud inimene tegutseb läbi Jumala armu kuidagi viisi ka oma maise ihu jäänuste vahendusel.

Peale omaenese ihulikkuse kasutamise ainelise vahendeid ja teeme pühi talitusi inimese keha suhtes ka seepärast, et meie usu kese on Jumala lihaksasaamine. Igavene Sõna valis elu keset ainelist maailma ja tõi keset seda oma ristiohvri. Ta murdis seeläbi langemise needuse ja otsekui istutas siia maailma tulevase elu seemne. Me ei saa seda jumalanimilikku tegevust lahutada vaimseks ja ihulikuks: õigemini on küsimus meie ainelisege olu vabastamises kaduvusest, hukatusest ja täitmises Püha Vaim armuga. Niisamuti on ka talitustega, mida me Kristuse käsul ja kiriku tavade järgi toimetame: nad on kõik ühtaegu nähtavad ja nähtamatud, ainelised ja vaimsed. Kõiges avaldub üksainus Issanda armunõu salarus: talitused on lihtsalt vahendid, millega see üht või teist meie elu külge puudutab.

Seepärast me ei saagi jagada talitusi vaimseks ja aineliseks, sisuliseks ja vormiliseks pooleks jne. Ja seepärast ei saa me ka tõmmata selget eraldusjoont sümboolse, kujutava ning reaalse, tegeliku vahele. Laskumata siinkohal selle teema keerukamatesse filosoofilis-teoloogilistesse nüanssidesse, tõdeme vaid, et igal n-ö sümboolsel tegevusel on oma igavikuline, vägagi tõeline külg ja mõju. Nagu ristimine pole ainult vettekastmine, nagu armulaud pole ainult tükike saia veinis, nagu pühitse tud vesi pole vaid H₂O, nii pole ka lahkunu ihu mahaatmine vaid aukuajamine. See on meie jaoks ilmne sümbol – mis kannab tegelikkust – inimese maapõue sängitamisest ülestõusmispäeva ootuseks. Ja tulgu see päev homme või kümne tuhande aasta pärast, olgu see keha siis lagunemata säilinud või ammu viimseni põrmuks varisenud, on meie jaoks, meie sakramentaalses reaalsuses, inimene pandud valmis ülestõusmisele. Meie teeme oma; Jumala kõikvõimas arm teeb oma. Meie loeme palved ja vesi muutub uuestisünniallikaks; meie loeme palved ja leib-vein muutuvad igavese elu roaks; meie loeme palved, ja H₂O muutub pühitsevaks aineks. Niisamuti paneme ka lahkunu palvetega maapõue ning loodame kindlasti Jumala väel toimuvat üles- tõusmist.

Nii mõnegi talituse vormid võiksid ehk olla ka teistsugused. Kui liturgilistes riitustes ongi suur vahelduvus – eriti esimese aastatuhande kirikus –, siis teatud põhilised asjad on olnud paigas juba ammust ajast saadik. Me palvetame (võimalusel) ida suunas, me ristime veega ja ühe korra, me võime õliga Püha Vaimu armu kinnituseks, me süütame kirikus lampe ja küünlaid. Küllap saaks sama vaimuliku tõeluse väljendamiseks nii mõndaagi asja teha ka teistviisi, aga püha pärimus on võtnud omaks ühed vormid. Ja neid tuleb järgida nii sellepärast, et me pole siin maa peal küllalt targad, et sisul ja vormil iga kord vahet teha, kui ka sellepärast, et meie traditsioon lihtsalt on selline.

Loomulikult pole siin kusagi maagiat: et pääseda igavesse ellu jumalariigis on vaja ka sisemist usku ja valikuid Kristuse kasuks ning sellest johtuvaid tegusid, mitte ainuüksi talitustest osavõtmist. Niisamuti on ka „elu ülestõusmiseks” vaja kõike eelnevat, ei piisa korralikust kiriklikust matusest. Kuid nagu kõiges, jätame siingi iseend ja üksteist Jumala armu hoolde, tehes kõike pühitsuseks ja vaimulikustamiseks nii sisemiselt kui väliselt tarviliku. Ülejäänud on Tema käes. Ja nõnda anname ka lahkunu ihu maale, oodates-lootes surnute ülestõusmist.

Kui omal ajal levis ristiusk Rooma riigis ja ümberkaudu, oli seal ka, nagu öeldud, teisi viise lahkunute ärasaatmiseks. Ei ole tingimata küll üks-ühest seost, kuid keskkonnas, kus kalduti uskuma keha väheolulisust ja hinge sulamist jumalusse, eelistati põletusmatuseid. Kristlus tõi siin teistsuguse suhtumise, mis peegeldas sellele omast arusaamist maailmast ja inimesest. Ka uuemaaegne tuhamiskultuur, väitmata jällegi mingit üks-ühest seost, on sündinud kristlusele võõraste (ja sageli vastandlikegi) ideede – materialismi ja spiritualismi – üha suurema leviku tingimustes. Tahes-tahtmata anname ka oma tegude, sh matmiskultuuriga, tunnistust mingite suurte mõttevoolude arusaamadest, ehkki me ei pruugi neid teadlikult tõeks pidada. Ja tuhamine on üks selline – see pole ainult lahkunu või tema omaste isiklik valik, vaid tegelikult mittekristliku mõtteviisi mõju. Ja iga tegu mõjutab omakorda teisi, sest inimene – ja tänapäeva „vaba” ja „mitte-dogmaatiline” inimene paraku just iseäranis – järgib üldist meeleolu.

Tänapäeval on küsimus siiski peamiselt muus. Kirikult oodatakse talitusi inimestele – olgu elavast või surnust peast –, kes on pahatihti igasugusest aktiivsest usuelust aastaid, kui mitte aastakümneid eemal seisnud. Neile ei keelata pühi talitusi, eriti just matust, sest keegi ei saa hinnata inimese sisemist seisukorda ja võib-olla viimasel hingetõmbel osutatud pöördumist ja usku. Aga kas ikka jätta oma igavene elu ja osadus Jumalaga viimase minuti peale? Jumala Poja inimeseks-saamine ja kogu meie usk on ju võimalus otsida osadust juba siin elus, taevariiki maa peal kiriku salasustes ja sisemises vaimulikus elus. Kas leiame Looja ainult sealpoolsuses? Just siin ongi lihtsustatud spiritualismi kõige suurem ja saatustlikum vale. Nii mõnigi kujutleb, enamasti ehk küll ähmaselt, et kui hing või vaim maisest vanglast vabaneb, siis

algab tõeline elu. Kõik see vaev ja jama siin jääb maha, kõik me hakkame hõljuma kuskil eeterlikes sfäärides, kus on ainult kirjeldamatu õndsus. Tore, kui vaid nii oleks – aga see pole ristiusu ega isegi enamuse muude usundite ja filosoofiate õpetus.

Kristuse ja Ristija Johannese kuulutus enne Teda oli ju ennekõike: „Taevariik on ligi tulnud!” Teisisõnu lihaks saanud Jumala Poja puudutabki maailma Jumala kuninglik valitsus, seisund, kus asjad on jälle õigesti ning kurjus ja kaduvus on möödas. Ja sellest kõigest saame osa – pahatihti küll puudulikult, oma nõrka jõudu mööda – juba siin elus. Ristiusk tuletab küll meelde lõpuaga, tulevat ilma (vrd „Tulgu arm ja kadugu see maailm!” Didahhees), kuid oluline on, et liturgias, palves ja paljus muus me juba oleme ühtpidi selles tulevas ajastus. Siin ongi suur vahe usuga pelgalt hinge surematusse – me võtame ihulis-hingelise olendina juba siin elus osa Jumala antud uuest elust ja sealpoolsuses see jätkub. Siin küll ebatäiuslikult, sest patu ja surma jõud meis on tugev, kuid peamine on, et küsimus pole loodud aine kadumises tulevas ilmas, vaid kaduvuse, surma võimu lõppemises. Nii et taevariik on siin juba kohal, ehkki mitte veel nähtavalt ja kõigi jaoks. Ihulik ülestõusmine on jätk elule siin maailmas. Kui apostel Paulus ütleb, et „Maine ihu külvatakse, vaimne ihu äratatakse üles”, siis ei mõtle ta astraalkesha või midagi taolist, vaid Püha Vaimu armust täidetud inimest langes, patu ja surma võimu all oleva inimese asemel. Kreeka keeles seisab meie „maise ihu” asemel muuseas *psychikon söma*, „hingeline ihu”, nii et pole mitte vastuolu ihu – hing,

vaid (langenud, kirgede võimu all seisva) hingega inimese” ja vaimulike armuandidega täidetud inimese vahel.

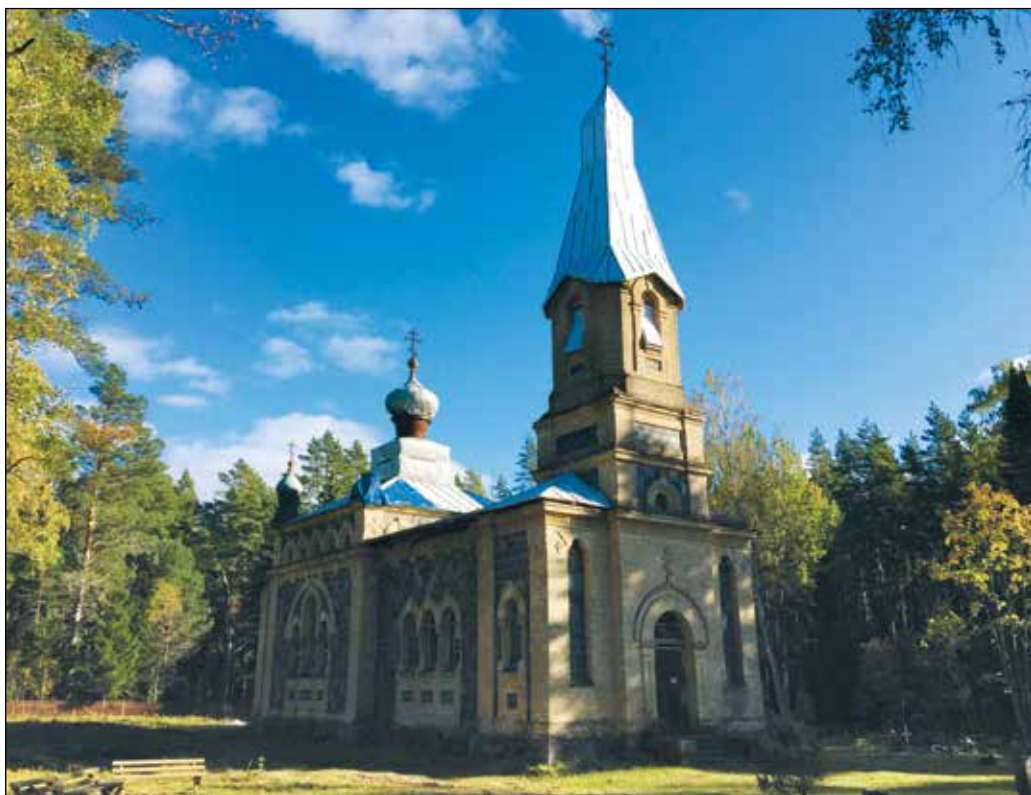
Me ei väida, et enamus enda või omaste tuhamist soovijaid oleksid teadlikult kristliku inimkäsituse vastu. Pigem on teadmised ja tunnetus selles küsimuses kesine, eriti kirikuga nõrgalt seotud peredes. Ja muidugi ei saa siin olla taktitu või liigjäik asja lähedase kaotanud inimestega, kes teadmatusel on valinud tuhamise. Ainult kui keegi on meelega, eitamaks ihulikku ülestõusmist või Jumala loomis- ja päästetööd põlases, soovitud saada tuhastatud, on õige jätta ta kiriklikest talitustest ilma (ja vaevalt, et selline inimene seda tahaski!). Me ei saa öelda, nagu keegi üliortodoksne juudi rabi: „Põled siin – põled seal!” Peab ka arvestama, et tihtipeale on tuhamine vaid omaste soov ja lahkunule ei pea sellepärast jumalasõna keelama. Meie Püha Sinodi mõne aasta tagune otsus lubada siiski lühendatud matusekorra pidamine lahkunu eest enne tuhamist on meie oludes mõistlik ja tasakaalukas. Iseasi on veel erijuhud: surnukirstu transportimine kaugelt maalt on väga kallis ja tülikas, selgi puhul ei peaks olema liiga põhimõtteline. Samas pole meil sellist ruumipuudust surnuaedades, nagu mõnede lääne suurlinnade juures, kus õige matmine ei ole tihti vaesematele kättesaadav.

Mis puutub emotsionaalsetesse põhjustesse, siis neid võib olla väga erinevaid ja nendele tuleb vastata olukorra kohaselt. Igal juhul peab nende asjade peale mõtlema võimalikult enne inimese lahkumist – kogudustes,

perekondades ja omaette. Pärast lähedase surma pole leinavatel omastel enamasti jõudu ja aega hakata ärasaatmisviisi üle langesatut otsuseid muutma. Seepärast on hea, kui iga apostlik-õigeusuline mõistaks kiriku õpetust ja tavaliselt selles küsimuses ja avaldaks juba eluajal soovi enda korrakohaselt maha matmiseks. Samuti oleks soovitatav, kui seda teemat arutatakse kogudustes, eraviisiliselt ja ka meedias, et võimalikult paljud, sh ka kirikukaugemad inimesed, teadvustaksid viisi, kuidas õigeusklikku matta. Kui aga õige matmine tundub omastele praktiliselt väga keeruline või kallis, on hea nõu ja jõuga abiks olla.

Kokkuvõtteks: tuhamine on kristlikule pärimusele võõras lahkunu ärasaatmise viis. Mahamatmistava pole midagi juhuslikult kujunenut, vaid vastab kristlikule nägemusele inimesest ja tema igavesest saatusest. Siin ilmas elab ja saab Jumala armust osa kogu inimene, hing ja ihu, ning tulevas elab igavesti samuti kogu inimene, uuenenud hing ja ihuga. Muldasängitamine on talitus, mis annab sellest kõige paremini tunnistust. See, nagu muudki pühad talitused, pole pelgalt sümboolsed sõna tavadähendus, vaid on üks tervik kujundlikust ja tegelikust, mida meie paljalt mõistusega lahti ei haruta. Selle kõige pärast on hea teada ja tutvustada meie usule vastavat matmisviisi. Siis täidame ka riigi seadust, mis ütleb: „Matmine või ümbermatmine peab toimuma väärikalt, võimaluse korral surnu usulist ja kultuurilist kuuluvust arvestades” (§ 9.1).

Puski Kristuse Sündimise kirik.

Paldiski Püha Georgiose kirik.

RESTAUREERIMIS- TÖÖD EAÕK PÜHAKOADES

Martin Toon

2015. aastal tehti mitmes EAÕK kirikus avarii-restaureerimistöid. Keskenduti katusele ja avatäidele. Uste ja akende restaureerimisest kirjutasime Metropoolia eelmises numbris. Seekord annan väikese ülevaate katusetöödest.

Puski Kristuse Sündimise kirik.

Puski Kristuse Sündimise kirik

Varakevadist tööde algust märkis 9. märtsil 2015 Puski kiriku kõrvale vuranud esimene tellingutekoorem. Hiiu firma ERJ Teenused OÜ alustas kirikule ajutise katusekatte paigaldamisega, mis kestis 21. aprillini.

Nelitise ja pikihoone olemasolevad katusekatted korrastati ja kellatorni põhjaküljel paikneva tiiva katusele paigaldati ajutine kate. Samuti sai mütsi pähe kogu kellatorn, sest kiivriale paigaldati samuti ajutine katusekate. Kellaluugid kaeti ja mädanikukahjustustega puitosad asendati või tugevdati.

Septembris raiuti kiriku ümbert puud ja Puski kalmistu vöörandati Hiiu vallale. Järgmiseks väiksemamahuliseks tööks on kiriku ümbert kändude juurimine ja pinnase tasandamine, et saaksime kinnistut paremini hooldada. Koostamisel on katuste taastamise projekt ja kohalik kogukond on avaldanud soovi panustada kiriku edasisse korrastamisse.

Paldiski Püha Georgiose kirik

Nõukogude okupatsiooni ajal Paldiski kiriku kellatorni maha võetud kiivri asemele paigutatud ajutine katusekate oli amortiseerunud ja sadas läbi. Maikuuu uuendati kellatorni tüveosa ajutise katte aluskonstruktsioon ja pealiskihit ning esifassaadil paiknevad karniisid kaeti plekiga. Lisaks kaeti ajutise valatud katteplaadiga kontraforsside ülaosa kalded.

Kirikuaias lõunaosas langetati pühakojale liiga lähedal ja tehnorajatisel kasvavad puud, eemaldamise järele ootavad kaks vana ja kasutatud elektriposti. Edasiste töödena Paldiski kiriku juures on järjekorras lagede ja seinte krohvimine, kuid selleks peame eelnevalt tegema täiendavaid uuringuid. Lagede krohvimisega loodame alustada 2017. aastal.

Saatse Püha Paraskeva kirik

18. mail väljastas Muinsuskaitseamet loa Saatsel kiriku kellatorni restaureerimiseks. Konkursi võitnud Paide firma Tafrix OÜ restaureerimisspetsialistide kätte läksid nii katusekiiver kui ka kellakoja pörand. Lisatöödena vahetati üks suur kellade kandetala ja torni karniisiplekk. Kellatorni kiivri puitosa oli läbijooksude tõttu sedavõrd pehkinud, et tuli valdavas osas välja vahetada. Tööd lõpetati püha Paraskeva päevaks. Kiriku kellatorni kõrvalt langetati ka kolm puud ja nüüd paistab ilus ehitis paremini kätte.

Koguduse algaratud annetuste kogumine lubas meil lisaks kullata torni tipuristi, mille töömehe praegu varemetes seisvast Maaritsa kirikust: see oli ühe nurgatorni allakukkunud rist. Kuna mõõtude järgi sobis see hästi Saatsel kirikutorni piigi tippu, saime ühe ajaloolise katuseristi päästa ja sellele uue elu anda. Töid tegi Soome Kultaus Oy

Saatse Püha Paraskeva kirik.

Saatse.

Saatse.

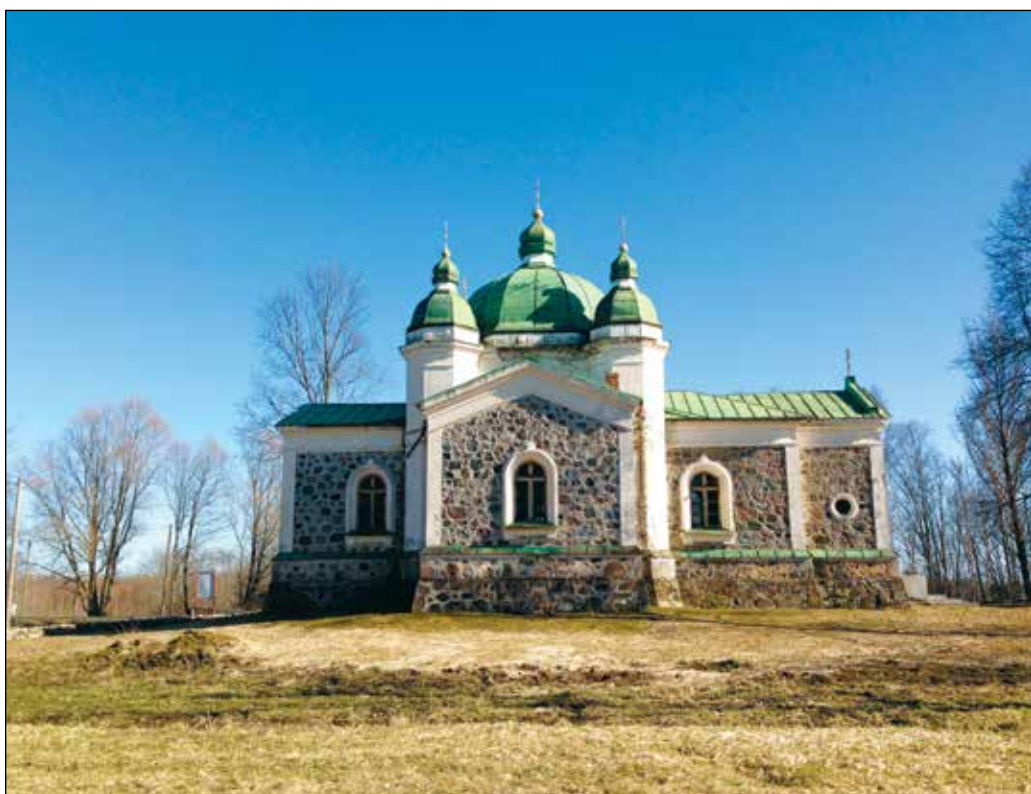
Snellman meisterkuldaja Raimo Snellman. Värska vallavalitsuse tugev toetus võimaldas firmal ArtBrothers OÜ restaureerida ka kiriku peauks, millest oli juba juttu Metropoolia eelmises numbris.

Saatse.

Tartu Jumalaema Uinumise katedraal.

Pootsi-Kõpu Püha Kolmainu kirik.

Tartu Jumalaema Uinumise katedraal.

Pootsi-Kõpu Püha Kolmainu kirik

Pärnu firma Katuseabi OÜ alustas Pootsi-Kõpu kiriku katuste restaureerimist 2014. aastal, kui korda tehti altariruumi katus. Teise etapiga saime pühakodade programmi, Tõstamaa vallavalitsuse ja MTÜ Kõpu Arenduskeskuse rahastamisel alustada juba aasta hiljem. 2015. aastal läksid töösse ristkülikulise põhiplaani kiriku alumise ringi kolm ülejäänud katuseosa. Õnneks ei olnud karkassi kahjustused suured ja alusroovitusetki sai osa taaskasutada.

Kõige katkisemad olid karniisid ja pehastunud nelitise ümaraknad. Akende restaureerimise võttis enda peale kogudusevanem Enn Rand. Esik koos kogudusesaali osa ja külglöövidega said täies mahus uue valtsplekist katusekatte, uued said ka korstnaots ja vihmaveetorud, katuserist värviti.

2016. aastal oleme valmis pärast paasapühi alustama püha piiskopmärter Platoni lapsepõlve kodukiriku katusetööde kolmanda ja viimase etapiga, kus korda saavad keskkuppel ja nurgatornid. Taas on peamisteks rahas-

Pootsi-Kõpu.

tajateks pühakodade programm ja Tõstamaa vallavalitsus, kuid sedapuhku on oodata ka eraannetajate väga suurt panust. Tööd jätkab Katuseabi OÜ ja muinsuskaitse järelevalvet teeb Arc Projekt OÜ.

Tartu Jumalaema Uinumise katedraal

Möödunud aasta kõige mahukamad ja kallimad tööd olid seotud Tartu katedraaliga. Katusetööde teises etapis oli suuremaks ettevõtmiseks nelitise kesktorni ja nurgatornide restaureerimine. Töödega jätkas õigeusu kirikute korrastamisel kogenud Tafrix OÜ Riho Metsla juhtimisel. Kõik viis katuseristi

saadeti Helsingisse Sofia keskuses asuvasse Kultaus Oy Snellmani töökotta.

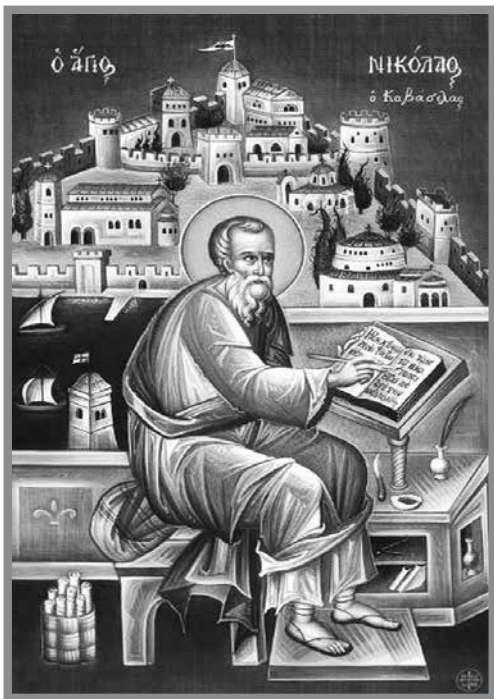
Nurgatornidelt eemaldati tšingitud terasplekk ja aluslaudis. Suurimad kahjustused olid nurgatornide baasi ja nelitise keskkupli vahelises tsoonis, kus on minimaalsed kalded. Kahjustunud baasi kaarsarikaid proteesiti ja asendati samuti vastavalt vajadusele, ülemised leegi kaared (luigid) olid rohkem lagunenud ja enamik tuli välja vahetada. Nurgatornide vertikaalsed keskpuid olid üldiselt heas seisukorras, proteesiti kirdetorni ülaotsa, kus risti ja pleki ühendus polnud kõige parem. Pärast konstruktsioonide korrastamist löödi peale uus aluslaudis ja paigaldati vaskplekk.

Nelitise kupli konstruktsiooni avamisel tuli ilmsiks, et mingil varasemal perioodil on seal räästajoonest umbes kolm meetrit kõrgemal olnud neljas küljes aknad või muu arhitektuurne detail. Olemasolev laudis oli küll osaliselt kahjustunud, kuid suhteliselt heas seisus, ometi otsustasime selle välja vahetada, kuna vaskpleki paigaldamisel laiade sepanaelte sügavamale sisselöömisel oleksid lauad otsad lõhenenud ja sissemüüritud roovilat-

tide olukord oleks jäänud ebaselgeks. Kupli tipus vahetati detaile minimaalselt, seal suuri lträtbijookse polnud. Paigaldati uued roovilaid, uus aluslaudis ja vaskplekk. Kõikidele tornidele paigaldati kuni põhikatuseni uus piksekaitse, mis ühendati olemasoleva lattsüsteemiga.

Jätkusid ka kellatorni plekitööd. Müüriastmete tšingitud terasest katteplekid ja torni esikülje ripprenn koos kahe vihmaveetoruga asendati vaskplekiga. Kellatoa põrand kaeti vaskplekiga puidust kandekonstruktsioonil ja paigaldati metallraamil kraega luuk. Kellatoa avad kaeti kaitseks tuvide eest metallvõredega (tuvide elupaik).

Käesoleval aastal oleme juba alustanud meie Tartu katedraali katusetööde viimase etapiga, kus korrastame katuse kogu pikihoone ulatuses, paigaldame uued vihmaveesüsteemid, parandame korstnaotsad ja lõpetame piksekaitsepaigaldise kaasaja nõuetele vastavusse viimise. Järgmisel aastal, kui Jumal lubab, tahaksime juba alustada selle ilusa pühakoha fassaaditöödega.

ELU KRISTUSES. PÜHA NIKOLAI KAVASILA (algus Metropoolias nr 61)

Kui võrrelda meie lugu haiguse ja tervendamisega, siis võiks öelda, et Kristus ei tulnud mitte üksnes haige juurde, vaadates teda oma silmaga ja katsudes käega ja tehes, mis parandamiseks vajalik, vaid Ta sai ise meie arstirohuks ja eluviisiks ja kõigeks muuks, mis toob meile tervise. Mis puudutab taasloomist, siis uuendas Ta meid vajalikul moel iseenese kaudu, oma lihas, ja astus ise selle asemele, mis meis oli hukka läinud. Uueks ei loo Ta meid samast ainest, millest lõi meid muiste. Tookord võttis Ta mullapõrmu ja lõi meid, nüüd aga andis omaenese ihu. Uusloomises ei tee Ta paremaks hinge, mis jääb oma loomusse, vaid Ta valab oma verd pühendatute südamesse, et lasta seal sündida oma elul. Tookord „puhus Ta tema ninasse eluhinguse” (1Ms 2:7), nüüd laseb Ta meil osa saada oma

Vaimust, sest öeldud on: „Jumal on läkitanud teie südamesse oma Poja Vaimu, kes hüüab: „Abba! Isa!”” (Gl 4:6). Et alguses oli vaja valgust, ütles Ta: „Saagu valgus!” Ja valgus sai (1Ms 1:3). See valgus oli Tema sulane; nüüd aga on Pauluse sõnutsi Issand ise, „kes ütles: „Pimedusest paistku valgus!”... hakanud särama meie südames” (2Kr 4:6).

Kokkuvõtteks: alguses tegi Jumal inimsoole head nähtava loodu, käskude ja saadikute ja seaduste kaudu, kasutades vahel ingleid, vahel pühi inimesi, nüüd aga vahetult ise tegutsedes, kasutades iseend kõigeks.

Vaadakem seda uuesti. Ta ei saatnud inimsoo päästmiseks mitte inglit, vaid tuli ise. Inimesed pidid teada saama, miks Ta tuli, ja seepärast ei jäänud Ta ühte kohta ega kutsunud kuulajaid enda juurde, vaid käis ringi ja otsis, kellele oma sõnu teada anda. Kandes oma keele peal kõige paremat, tuli Ta nende lävele, kes vajasid Tema heategusid. Ta tuli haigete juurde ja parandas neid käega puudutades. Ta lõi silmad sünnist saadik pimedale, pannes ta näole salvi, mille oli teinud maha sülitades ja sõrmega segades (vrd. Jh 9:6). Öeldud on, et „Ta astus ligi ja puudutas surnuraami” (Lk 7:14); Ta astus Laatsaruse haua juurde ja lasi seal ligidal oma häält kuulda (vrd Jh 11:38), ehkki oleks Ta tahtnud, oleks võinud ka kaugele, palja sõna ja käeviipega seda ja enamatki korda saata; ometi tegi Ta kõike eelnimetatud viisil. Üks oleks olnud selge tunnustäht Tema väest, teine aga oli märk inimesearmastusest, mida Ta tuli näitama.

Kui nüüd oli vaja ka lahti päästa surmavalila vange, ei jätanud Ta seda tööd inglitele ega peainglitele, vaid laskus ise sinna vangiauku. Kuna vangid ei võinud niisama vabaneda, vaid keegi pidi maksma lunaraha, siis vabastas Ta nad oma verd valades. Nõnda vabastab Ta meid sellest ajast peale kuni viimse päevani, annab meile andeks meie süüid ja peseb meie hinge roojusest puhtaks.

Ta ise on puhastus, nagu Pauluski ütleb, et Ta on „pärast seda, kui oli täide viinud pattudest puhastamise, istunud Ausuurse paremale käele kõrgeimas taevas” (Hb 1:3). Seepärast kutsub apostel Teda ka teenriks ja ennast omakorda Tema teenriks (Rm 15:8,16) ning ütleb, et Isa saatis Kristuse maailma, et Ta teeniks (vrd Mt 20:28). Ta ei näita üles sulase omadusi ega peida isanda omi mitte ainult sellel ajastul, mil Ta ilmus ja tuli inimlikus nõtruses (ja mitte maailma üle kohtu mõistma (Jh 3:17)), vaid isegi tuleval ajastul, kui Ta tuleb väes ja ilmub Isa auhiilguses, avalikult ja kuningana. „Ta võtab oma riided ja paneb nad lauda istuma ning tuleb ja teenib neid” (Lk 12:37), nagu kohane sellele, kelle kaudu valitsevad kuningad ja valitsejatel on võim maa peal (vrd Õp 8:15,16).

Nõnda sai Ta tõeliseks ja puhtaks kuningaks, olles selleks sobilik. Nõnda juhib Ta neid, kelle üle valitseb, olles lahkem kui sõber ja samas rangem kui valitseja, olles hellem kui isa, ligemal kui ihuliikmed ning olulisem kui süda. Ta ei painuta kedagi hirmuga ega meelita teenima palgaga, vaid Ta ise on juhtiv jõud, ainuke, mis iseenesest ühendab juhitud endaga. Hirmu või tasu abil valitsemine pole tõeline juhtimine, sest sel puhul tagab sõnakuulmise tasulootus või ähvardus. See, kelle võim tuleneb millestki taolisest, ei valitse päriselt; samuti ei teeni me tõeliselt Jumalat, kui me alistume Talle kummalgi nimetatud põhjusel.

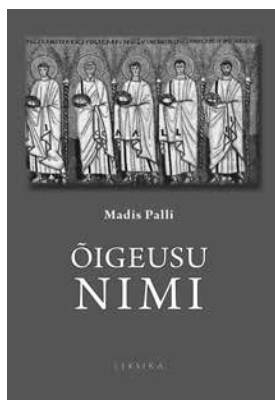
Kuna Ta pidi valitsema puhtalt oma kuninglikkusega – muu Talle ei sobiks –, siis leidis Ta ka viisi, kuidas seda teha. See oli kõige ootamatum viis: Ta kasutas vastandlikkust, et olla tõeline valitseja, võttis Ta sulase loomu ning teenis sulaseid risti ja surmani. Nõnda haaras Ta oma sulaste hinged ja võitis enda poole nende tahted. Teades, et teenimine on Tema kuningavõimu alus, ütleb Paulus nõnda: „Ta alandas iseenest, saades kuulekaks surmani, pealegi ristisurmani. Seepärast on

Jumal tõstnud Ta kõrgemaks kõrgest” (Fl 2:8,9), imeline Jesaja aga nii: „Sellepärast ma annan Temale osa paljude hulgas ja Ta jagab vägevatega saaki, sest Ta tühjendas oma hinge surmani ja Ta arvati üleastujate hulka; Tema aga kandis paljude pattu ja seisis üleastujate eest” (Js 53:12).

Algse loomise kohaselt on Kristus meie loomuse valitseja, aga uues loomises saab Ta meie tahte valitsejaks. Nõnda on Ta tööpoolest kuningas, sest Ta on endaga sidunud ja pannud end teenima inimese sellele loodud mõistuse ja vaba tahte poolest. Ta ütleb selle kohta: „Minule on antud kõik meelevald taevas ja maa peal” (Mt 28:18), otsekui oleks midagi uut toimunud sellega, kes valitses maailma enne kõiki aegu ja keda inimloomuski tunnistab kõigi valitsejaks. Vihjab ju Taaveti ütlemine „Jumal on kuningas rahvaste üle” (Ps 47:9) kuningriigile, milles Pauluse sõnul „paganadki on töotuse kaaspärijad ja sama ihu liikmed” ja saavad osa Önnistegijast (Ef 3:6). Olles ühinenud täiesti nende ihude ja hingedega, pole Ta ainult ihude, vaid ka hingede ja tahte valitseja. Tema käes on tõeliselt sõltumatu ja jäägitu kuningavõim, mida Ta juhib iseenesest, nagu hing ihu või pea liikmeid.¹

Ta juhib neid, kes on otsustanud armastada Tema iket, otsekui ei elakski need oma mõistuse järgi ega oma tahtevabaduses. Öeldud on, et „ma olin nagu loom su ees” (Ps 73:22), see tähendab vihata oma elu ja kaotada see ning kaotamise kaudu seda hoida [igavesele elule] (vrd. Jh 12:25). Sest siis saab uus loodu võimust ja uus Aadam peidab vana täiesti, nii et vanast haputaignast ei jää alles midagi, ei selle algust, elu ega lõppu.

¹ Mõeldud pole, et Kristus allutaks inimeste tahted vägisi või välispidiselt, vaid et Ta võidab oma päästetõuga inimesed vabatahtlikult oma võimu alla.

RAAMAT ÕIGEUSU NIMEDEST

Keegi ilmselt ei kahtle, et eestikeelsete õigeusu kirikuga seostuvate isikunimede kasutuse ja õigekirja kohta kerkib palju küsimusi. Kas ristimisel, salvimisel või mingil muul juhul peaks ma saama uue nime, kas see peab olema seotud minu tavalise nimega, milline on minu kaitsepühak, kust neid nimesid leida jne – selliseid küsimusi kuuleb tihti peale. Kuigi kalendrites ja mujal on läbi aastate mõnesuguseid nimestikke trükitud, on ilmne vajadus ka põhjalikuma leksikoni järele, rääkimata teema tutvustamisest.

Sellega seoses ongi autor püüdnud koostada väikese õigeusu nimeramatu, jätkates mitmete eelkäijate, eriti aga ülempreester August Kaljukose tööd, kelle käsikirjade hulgast on leitud 1980. aastast pärinev idakiriku nimede ülevaade. Seda aluseks võttes on koostatud praeguseks loodetavasti ka trükivalgust näinud nimeteatmik. Muidugi on isa Augusti tööd laiendatud ja rakendatud tihti peale teisi põhimõtteid ning lisatud uuemaid andmeid, eriti nimesid kirjutusviisi ja valiku osas.

Ülempreester Mattias Palli raamat „Õigeusu nimi” kujutab endast teatmikku, mille sissehatuses käsitletakse kristliku nimekasutuse ajalugu, praktikat eri õigeusu kirikutes, kirikunimede kasutust Eestis ja nimede õigekirja probleeme. Ajaloo ja praeguse praktika tutvustamisele lisaks annab autor ka mõningaid soovitusi kirikunimede kasutamiseks ja õigekirjaks, mis meie arvates järelduvad materjalist paratamatult. Samas, nagu ka raamat korduvalt rõhutatakse, pole tegu millegi normilooa ega kohustavaga.

Teatmiku põhiosa moodustab tuntumate ja nimepanekul enam kasutatud kirikunimede leksikon. Valikut võib muidugi arvustada,

sest nii mõnegi nime kohta võib ikka küsida, kuivõrd oluline või levinud see on. Mingi valik on aga paratamatu ja teatmiku lõpuosas on toodud ka veel hulk põhinimestikust välja jäänud nimesid. Peab rõhutama, et see raamat ei käsitle pühakute elulugusid – valitud pühakulood ilmuvad Pärnus vihikutena juba mitu aastat. Pühakute kohta, kelle nimesid on raamatus esitatud, on mainitud vaid tema elu-, tegutsemis- või kannatamispaik, pühaku „kategooria” ja mälestuspäev. Muid andmeid saab peale nimetatud pühakulugude ka muust kirjandusest ja võrgulehekülgedelt, mis on esitatud raamatu lõpus kasutatud kirjanduse loetelus. Siiski, arvestades meil levinud läänepoolse Euroopa pühakutekalendrist pärit nimesid, on toodud ka enne 1054. aasta kirikulõhet läänes elanud pühakute nimesid, mida n-ö traditsioonilised idakiriku kalendrid ei esita (tõsi, ka idakiriku kalendrid tunnevad paljusid läänepoolses ristiusumaailmas elanud pühakuid, nagu Nursia vaga Benedikt, Rooma paavst Grigoori jt). Siinjuures peab mainima, et tänapäeval on ka õigeusklikud (eriti Lääne-Euroopas) avastanud paljusid ühisaja pühakuid, neile pühitsetakse kirikuid, nende ikoone maalitakse ja paljud õigeusklikud kannavad nende

nimesid. Lääne nimede juurde on seega siiski lisatud ka lühielulood, arvestades, et need pühakud pole idakirikus nii tuntud.

Iga pühaku- ehk kalendrinime juures on esitatud olulisemad seda kandnud pühakud, nime kirjutusviisid eri keeltes (ennekõike heebrea, kreeka, ladina, süüria ja kirikuslaavi, aga ka vene, setu jt), nime tähendus ja päritolu (kättesaadavate materjalide põhjal) ning lõpuks valik neist tulenevaid, neile tähenduselt või kõlalt vastavaid Eestis kasutatud nimesid. See on abiks oma nimele vastava kaitsepühaku leidmisel ja muidu seoste loomisel kirikukalendri ja kodumaise nimekasutuse vahel. Teatmiku lõpus on ka vastupidine nimestik – valik eesti nimesid pühakutekalendri vastetega.

Raamat peaks olema vähemalt igas kirikus ja igal vaimulikul, samuti pakub see kindlasti huvi ka teistele teadmishimulistele nii meie kirikus kui ka väljaspool. Isegi kui keegi ei nõustu raamatu sissehatuses tehtud järeldustega või leiab muid puudujääke, on see ometi esimene sedalaadi teos ja sel on kindlasti oma praktiline väärtus.

ILMUNUD ON „MITUT USKU EESTI” NELJAS KOGUMIK, MIS SEDAPUHKU ÕIGEUSU TEEMAL

Liina Eek

Tartu Ülikooli kirjastuselt ilmunud sotsiaal- ja humanitaarteaduslike uurimuste sarja „Mitut usku Eesti” neljas kogumik keskendub õigeusule Eestis, selle erinevatele aspektidele ajaloos ja tänapäeval.

Artiklite autoriteks on Tartu Ülikooli religiooniuuringute, kirikuloo ja kunstiajaloo õppejõud ja doktorandid, Eesti Rahvaluule Arhiivi, Eesti Rahvusrhiivi ning Eesti Kunstimuuseumi teadurid ning külalisena Kanada Alberta Ülikooli vene keele, kirjanduse ja kultuuri professor Jelena Pogosjan. Kogumiku toimetaja on usuteaduskonna doktorant Liina Eek.

Kogumik „Mitut usku Eesti IV. Valik usundiloolisi uurimusi: õigeusu eri” koondab kaheksat artiklit, kus käsitletakse:

- XIX sajandi kiriku- ehk usuvahetusliikumist ja selle põhjuseid,
- Eesti õigeusu kiriku ajalugu XIX sajandist tänaseni, kahe õigeusu kiriku tekke põhjuseid Eestis,
- kuidas on eesti keelt kõnelevad inimesed jõudnud õigeusu kirikusse ja mis on nende õigeusklikuks olemise põhjused,
- õigeusu hariduse andmist Eestis alates tsaariajast kuni tänapäevani,
- kahe Tallinna kiriku ikonostaasi lugu XVII sajandi lõpust – XVIII sajandi algusest,
- Setumaa elavat õigeusku ning sellega seotud eelarvamusi ning pärimust,
- vanausulisi Eestis, nende ajalugu ja tänapäevast olukorda,
- Eesti vanausuliste ikoonikunsti traditsiooni ja selle kuulsamaid esindajaid.

Kuna end õigeusklikuna määratlevaid ini-

mesi on 2011. aasta rahvaloenduse andmete järgi 16% kogu Eesti üle 15-aastastest elanikest, ületades sellega isegi luterlaste arvuks, siis polnud selline teemavalik sugugi juhuslik. Vaatamata sellele, et õigeusklikke on nii palju ja sugugi mitte kõik õigeusklikud pole vene keelt kõnelevad inimesed (õigeusklikest on eestlasi peaaegu 12% ehk ligikaudu 20 000 inimest), kuuleb liiga sageli arvamusi, justkui oleks õigeusk pelgalt „vene usk” ning liiga vähe teatakse ning tunnustatakse õigeusu ja õigeusklike eestlaste olulist rolli Eesti ajaloos, poliitikas ja kultuuris. Püüdes seda ignorantsust leevendada, seadsin kogumiku toimetajana eesmärgiks koondada ühtede kaante vahele võimalikult mitmekesine ülevaade õigeusu erinevatest aspektidest. Eestikeelset õigeusu alast kirjandust on viimase kümne aasta jooksul küll tänuväärset palju välja antud, eriti paistavad siin silma EAÕK kirjastus ning MPEÕK Püha Issidori Kirjastuselt, kuid üldisema suunitlusega akadeemilisi või populaarteaduslikke kirjutisi õigeusu kohta on napilt ja kogumik püüab seda vajakajäämist vähendada.

Kogumikus on kaheksa artiklit, lisaks artiklite ingliskeelsed resümeeid. Kogumikus käsitletakse väga põgusalt õigeusu kaugemat ajalugu alates õigeusu saabumisest Eestisse ja olukorda keskajal. Sellest ajast on väga vähe kirjalikke andmeid ning Eestis ei ole õigeusu varase ajaloo uurijat, kes oleks suutnud sel teemal artiklit koostada. Ajalooline käsitlus algab Muinsuskaitseametis nõuniku Linda Lainvoo artikliga XIX sajandi kirikuvahetusliikumist (usuvahetusliikumist), selle taustast, põhjustest ja tagajärgedest. Näitena käsitleb Lainvoo üksikasjalisemalt kirikuvahetusliikumist Pärnumaal. Autori arvates ei ajendanud kirikut vahetama sugugi mitte ainult majanduslikud põhjused, vaid see oli oluliselt komplekssem nähtus, kus põimusid peale majanduslike põhjuste ka keerulised suhted mõisnikega ning luteri kiriku esindajatega.

Õigeusu kiriku(te) lähiajalugu Eestis käsitleb pikemalt oma artiklis TÜ usuteaduskonna doktorant Toomas Schvak. See artikkel teeb kogumiku tõeliselt unikaalseks, sest tema koostamiseks andsid õnnistuse nii EAÕK kui

ka MPEÕK metropoliidid ning artikli koostamises osalesid EAÕK ülempreester Mattias Palli ning MPEÕK preester Toomas Hirvoja. Artikkel pretendeerib akadeemilisele neutraalsusele, mistõttu on seal toodud mõlema kiriku arvamused erinevate kirikupoliitiliste küsimuste kohta paralleelselt, jättes seega lugejale vabaduse otsustada, millised argumentid teda enam veenavad.

Õigeusu oluline aspekt on ikoonid. Eestist pärit Kanada Alberta Ülikooli professori Jelena Pogosjani artikkel on ikoonikunstist kahe Tallinna ikonostaasi näitel. Autor kirjeldab Püha Nikolai kiriku ja Issandamuutmise kiriku ikonostaaside saamislugu, selleaegset ajaloolist tausta ja selgitab ikonostaaside elementide tähendusi. Selles artiklis on ka mitmeid värvilisi illustatsioone kiriku interjööri ja ikonostaasidest.

Kogumikus on ka TÜ usuteaduskonna vanemteaduri Irina Pärdi ja Toomas Schvaki ühisartikkel õigeusu haridusest alates tsaariajast kuni tänapäevani, kus on välja toodud ajaloo eri perioodide olulisemad sündmused ning tänapäevane olukord eraldi EAÕKs ja MPEÕKs.

Eesti Rahvaluule Arhiivi teaduri ja folkloristi, tuntud setode uurija Andres Kalkuni artikkel on setode nn „elavast õigeusust”, setodega seotud eelarvamustest, nende pärimusest ning selle kujunemisest. Setode usk on autori sõnusi „hübriidne ja dünaamiline, fikseerimata ja pärimuslik”, ei ole alati kooskõlas peavoolu kiriku õpetusega, kuid on siiski tihedalt seotud õigeusuga ning on kohalike igapäevaelu lahutamatu osa.

Minu enda artikkel käsitleb tänapäeva eestikeelsete inimeste õigeusu kirikusse kuulumise põhjuseid ja põhineb originaalandmetel, eestikeelsete õigeusklike intervjuudel ning neid tulemusi pole varem avaldatud. Sellest artiklist selguvad põhjused, miks inimesed on õigeusu kirikusse sattunud ja mis võiks iseloomustada „tüüpilist” eestikeelset õigeusklikku.

Kogumiku viimane osa on pühendatud vanausulistele. Eesti Rahvusrhiivi arhivaari

Tatjana Šori artikkel räägib Eesti vanausulistest üldiselt, nende ajaloost, kommetest ning tänapäevast olukorrast. Eesti Kunstimuuseumi Niguliste muuseumi kuraatori Mari-Liis Paaveri artikkel on vanausuliste ikoonikunsti kuulsamatest esindajatest Gavriil Frolovist ja tema õpilastest.

Kogumiku suurima puudusena võib välja tuua õigeusu kirikuarhitektuuri käsitleva artikli väljajäämise. Õnneks on sel teemal viimastel aastatel mitu head monograafiat välja antud, kust huvilised sellealast eestikeelset infot koos rohke pildimaterjaliga leida võivad. Soovitagem huvilisele siinkohal kahte monograafiat: 2011. aastal ilmunud Ahto Raudoja ja Tapio Mäkeläise „Setomaa tsässonad” ning 2013. aastal ilmunud Jaanus Plaadi ja Arne Maasiku „Õigeusu kirikud, kloostrid ja kabelid Eestis”.

Vaatamata sellele et kogumikus on kahtlemata suuremaid ja väiksemaid vajakajäämisi, on ta vähemalt esimene püüde õigeusku käsitlevat eestikeelset teadmist koondada ja jääb üle vaid oodata ja loota, et keegi võtab ette seda ülesannet paremini täita ja veelgi täiendada õigeusu alase kirjanduse riigilist.

Kogumiku väljaandmist on toetanud Eesti Vabariigi Haridus- ja Teadusministeerium (sihtfinantseeritav teadusteema SF0180026s11) ja Euroopa Liit Euroopa Regionaalarengu Fondi kaudu (Kultuuriteooria Tippkeskus). Sarja esimene raamat ilmus aastal 2004, teine 2007 ning kolmas 2013.

ÕIGEUSU ÕPPETOOL OOTAB UUSI TUDENGEID

Vastavalt 2014. aastal sõlmitud koostöö memorandumile EELK Usuteaduse Instituudi ja Püha Platoni Seminari vahel on juba alates 2015. aasta sügisest võimalik huvitunud omandada Usuteaduse Instituudi õigeusu õppetoolist õigeusu eriala.

Õppetooli pakutav õigeusu teoloogia moodul Instituudi usuteaduse rakenduskõrgharidusõppe õppekavas koostatakse Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku poolt Eesti Vabariigi kõrgharidusstandardi nõuete kohaselt.

Õigeusu teoloogia moodul on vastavuses meie kiriku konfessionaalsete ainete õpetamise vajadustega ja selle täitmise tagab EAÕK. Ülejäänud õppekava ainete õpetamise eest vastutab EELK Usuteaduse Instituut.

Õigeusu õppetool on eelkõige mõeldud EAÕK vaimulike ja kandidaatide, pühapäevakooli õpetajate, koorilauljate – aga samas ka teiste huviliste harimiseks õigeusu õpetuse alal.

Need, kellel rohkem huvi, astugu julgelt läbi Usuteaduse Instituudi avatud uste päevalt 14. mail 2016, aadressil Pühavaimu 6.

Sisseastumisdokumente 2016/2017. õppeaastaks võetakse vastu 1.–12. augustini 2016.

Täpsema info saamiseks kontakteeru e-kirja teel seminar@eoc.ee või vaata veebilehele: ui.eelk.ee.

Tauri Tõlpt
UI õigeusu õppetooli koordineerija

IKOONID KURESSAARE RAEGALERIIS

Kuressaare Raegaleriis on 8. aprillist 3. maini avatud ikooninäitus.

Ikoon idakirikus on Jumala isikliku ligioleku sakrament. Nagu kinnitab 869. aasta Suur Kantsiil: „Mida evangeelium kuulutab sõnadega, seda kuulutab ja esitab ikoon värvidega”. Nii on ikoon Jumalatundmise ja Temaga üheks saamise vahend, ta on liturgia koostisosa, mis laseb meil ilu kaudu Jumalale ligemale pääseda.

Liturgiline kunst kuulub lahutamatuks õigeusu kiriku liturgia juurde ning vahendab vaatajale kiriku õpetust. Ikoon toob meieni igavikumaailma müsteeriumi, näitab teed ja aitab vaatajal ületada piire ning siseneda uude muudetud maailma, vaimsesse maailma.

Ikooninäitus

Kuressaare Raegaleriis 8.04.–3.05.2016

Tallinna tn. 2, Kuressaare
Avatud: T-R 10-17; L 10-15
+372 4533 266, raegalerii@kuressaare.ee

Ikoon kannab kiriku traditsiooni ja väljendab seda joonte ja värvi harmoonia kaudu. Ikooni ilu ongi tervikust lähtuv harmoonia, kus on ühendatud meditatsioon ja peen käsitöö. „Seda, mida pühakiri ütleb meile sõnadega, kuulutab pühakuju värvidega ja teeb selle meie jaoks kohalolevaks” (Konstantinoopoli kirikukogu 680. aastal). Kuna ikoon on osa traditsioonist, siis peab ikoonimaalija tundma ja järgima kiriku pärimust ning tal ei ole võimalik väljendada oma esteetilisi tundeid. Loomingulisus ja inspiratsioon ei ole välistatud, kuid neid juhivad reeglid. Reeglid on juhised, mis tagavad vaimuliku järjepidevuse ja õpetusliku ühtsuse. Ikoonimaalija loovus on

distsiplineeritud, aga tal säilib vabadus kunstiliste vahendite kasutamisel.

Ikoon on kehastunud palve. Ta luuakse palve ja palve jaoks. Tema liikumapanevaks jõuks on armastus Jumala vastu, Tema poole püüdlemine, nii nagu ka Tema poolt loodud ilu poole.

Käesoleva näituse ikoonid on maalitud traditsioone järgides nii teoorias kui ka maali tehnikas. Maalimisel on kasutatud muna-tempera tehnikat krunditud puitalusel ning osa ikoone on lehtkullaga kaetud. Näitusel eksponeeritud vanemad ikoonid pärinevad XIX sajandist ja kuuluvad eri kogudustele.

Uued ikoonid on maalitud erinevatel ikoonimaali kursustel meie kaasaegsed eesti maalijad.

Näituse korraldajad on Sirje Säär ja Inga Heamägi.

Näitusel esinevad Tiina Veisserik, Maaria Treima, Sirje Säär, Inga Heamägi ja Siimeoni koguduse ikoonimaali kursus Sirje Sääre juhendamisel: Rita Puusepp, Holger Oidjärv, Kristi Pumbo, Ilse Lobjakas, Kaia Oras, Pille Roosileht, Lii Pähkel, Marit Kljuiko, Margit Ubaleht, Zoja Merilo, Sven Viires.

Näitusel eksponeeritakse ka vanu ikoone Põltsamaa ja Tornimäe kirikutest.

TÄNAME!

Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Stefanust, Tallinna Püha Siimeoni ja naisprohvet Hanna kogudust, munkpreester Stefanit Põltsamaa Pühavaimu kogudusest, Preester Toivo Treimat Tornimäe Neitsi Maria Kaitsmise kogudusest, preester Roland Tõnissoni Kuressaare Püha Nikolai kogudusest, ikoonimaalijaid, Raegaleriid, Kultuurkapitali, Kuressaare linna.

Vasakult paremale: Inga Heamägi, Püha Eelkäija Skiita Reomäel eestseisja nunn Theofili ja nunn Theoduli, Sirje Säär, preester Toivo Treima, galerist Lii Pihl, preester Roman (Tõnisson), Raekoja administraator Jana Kiil.

Näituse kajastused:

<http://www.saartehaal.ee/2016/04/08/galerii-ikooninaituse-avamine-kuressaare-raegaleriis/>
<http://www.saartehaal.ee/2016/04/13/ikooninaitus-teeb-ajalugu/>
<http://kultuur.err.ee/v/kunst/f7c39e2-e100-496f-8387-e1849ed01864/galerii-ikooninaitus-kuressaare-raegaleriis>
<http://kultuur.err.ee/v/kunst/82392472-52f4-4cfa-a679-cf5aaa5fd0c7/kuressaares-naeb-kodudest-ja-kirikutest-valja-toodud-ikoone>
http://etv.err.ee/v/paevakajasaated/aktuaalne_kaamera/saated2100/c532aa97-7856-4513-b49c-4c4e86fdc8c5/aktuaalne-kaamera-ilm-nadal

Фото: Геннадий Барinov

ВОСКРЕСЕНИЕ ХРИСТОВО, НАША НАДЕЖДА!

Дорогие братья и сестры во Христе! Я благодарю Бога за проведенные вместе дни, которые Он в своей бесконечной щедрости дарует нам и которые помогают нам укрепить еще более те сердечные связи, которые установились между нами за многие годы, и проповедовать Его слово в этом особенном месте, исполненном высокой духовности, в монастыре святого Иоанна Рыльского. Уже одна только наша встреча – великое благословение, которое все мы, конечно, умеем ценить, оно превосходит все наши ожидания.

Воскресение Христово, наша надежда!.. Апостол Павел знал это очень хорошо, когда писал, что мы должны сообразоваться смерти Его, «чтобы познать Его, и силу воскресения Его, и участие в страданиях Его, чтобы достигнуть воскресения мертвых» (Фил. 3, 10), чтобы мы предоставили себя Богу, как оживших из мертвых (Рим. 6, 13). Воскресение касается всех людей.

Если мы внимательно прочитаем одно место из второго послания к Коринфянам, то получим объяснение: «А Христос за всех умер, чтобы живущие уже не для себя жили, но для умершего за них и воскресшего» (2 Кор. 5, 15). Мне кажется, что это место говорит не о том, что смерть Христова сама по себе чудесным образом меняет жизнь человека, и не о том, что люди могут быть пассивны и при этом участвовать в смерти Христа. Иными словами, тщательно изучив это место Писания, кажется, что речь идет не только о смерти и воскресении Христа, но и о смерти и воскресении крещенных во Христа. Все, кто уверовал во Христа и принял крещение, также распяты со Христом. Начиная с этого момента, они живут в новой реальности, веруя во Христа Спасителя (См. Гал. 2, 20), ибо «кто во Христе, тот новая тварь; древнее прошло, теперь все новое» (2 Кор. 5, 17).

Христос отдал Свою жизнь для того, «чтобы мы в Нем сделали праведными пред Богом» (2 Кор. 5, 21), но человек, со своей стороны, не должен принимать благодать Божию как нечто само собой разумеющееся (см.: 2 Кор. 6, 1). «Но те, которые Христовы, распяли плоть со страстями и похотями» (Гал. 5, 24).

Своскресением мы вступаем в новое, революционное измерение: праздник Воскресения Христова – это не просто воспоминание об одном историческом событии, воскресение пронизывает историю, потому что принадлежит времени Христа, где все присутствует одновременно и где прошлое и будущее соединяются в настоящем моменте. Воскресение собирает все в одной точке, где все окончательно переплетено: отныне Страстная Пятница и Воскресение в вечной божественной жизни Христа – одно целое, хотя исторически распятие предшествует воскресению.

Страданием Бог побеждает страдание, смертью побеждает смерть. Боль Христа не противопоставлена его божественному сиянию и блаженству вечной жизни. Она – тот материал, из которого Он черпает вечную победу. Христос страдает вместе с людьми, но Он превзошел страдание воскресением, и теперь облегчает все наши страдания и, даже если мы этого не видим, дает нам ответ на вопрос о смерти. Без этого чувства уверенности разве посмели бы мы сказать матери, потерявшей единственного сына, или молодому человеку, потерявшему жену: «Иисус, умерший за тебя и воскресший, прямо сейчас переживает все твои страдания, и крест, который ты несешь, – это крест Твоего Спасителя. Иисус несет этот крест сейчас вместе с тобой, так знай же: нести этот крест вдвоем – это уже победа! Но придет день, когда твои глаза откроются и ты сам все увидишь!»

Но, как спрашивает Оливье Клеман, «Правда ли, что воскрес Христос, или мы просто лгуны, которые твердят одну и ту же ложь?». И добавляет позже: «Если Христос воистину воскрес, хотя бы немного и внутри нас, будьте уверены, несмотря на все беды, однажды придет любовь и понимание». А для того, кто ждет доказательства, которое заставит его поверить, есть ясный ответ: такого доказательства не существует. Но на протяжении всей истории Церкви и истории человечества вплоть до сегодняшнего дня существовало множество «знаков воскресения».

«Не придет Царствие Божие приметным образом» (Лк. 17, 20), – говорит Христос. Оно приходит во всей своей славе и победном сиянии всякий раз, когда мы освобождаем его из тех церковных стен, куда мы его спрятали только для себя; всякий раз, когда мы не заточаем его в мире нашей психики, в могиле наших представлений, мыслей и эмоций, где мы предполагаем сохранить его присутствие. Если в тайной комнате сердца живет воскресший Иисус, у этой комнаты нет границ, она вмещает в себя вселенную и помещает ее в глубину и ширину Господней любви.

Вспомним чудесное «Слово на Пасху» Иоанна Златоуста, кото-

рое православные христиане читают в конце пасхальной утрени: нет никакой разницы между работниками, пришедшими в первый час и в девятый, Христос зовет на трапезу и тех, и других, и тех, кто готовился, и тех, кто не готовился. Точно так же и с нами.

Один православный духовник минувшего века писал так: «Мы – или по крайней мере большинство из нас – далеки от того, чтобы пить из чаши страдания. Мы не помогли Иисусу нести крест. Мы не умерли вместе с Ним. В час Его отчаяния мы спали. Мы предали Его своими многочисленными грехами, мы оставили Его. И все же Иисус зовет нас в Свою пасхальную радость, какими бы неподготовленными и нечистыми мы ни были». Христос больше ни с кем и ни с чем не разлучен. Победа над смертью – это победа над разделением. Жизнь Христа становится нашей жизнью. С крещением мы вступаем на путь к воскресению. Евхаристия для нас, по словам святого Кирилла Александрийского, «Тело самой Жизни».

И действительно, как мы вначале и сказали словами апостола Павла: «чтобы познать Его, и силу воскресения Его, и участие в страданиях Его, чтобы достигнуть воскресения мертвых» (Фил. 3, 10), чтобы мы предоставили себя Богу, как оживших из мертвых (Рим. 6, 13). Воскресение уже сейчас внутри нас.

Если в самых ужасных муках и страданиях мы сумеем принять их безропотно, смиренно, с детским доверием, то они отождествятся с Христовыми муками и страданиями и в конце концов приведут к жизни, которая сильнее смерти.

«Казалось, Он умирает, но глядите – нет больше смерти. Мы оплакиваем своих умерших близких, но глядите – они больше не мертвы, но во Христе они рядом с нами. Воскресение – радость мучеников, ибо они могут молиться за своих палачей. Воскресение позволяет нам показать бескорыстную доброту и любовь: я не должен отныне делать кого-то козлом отпущения и обвинять в своих бедах, ибо смерть побеждена и беда внутри меня превращается в доверие. Святость есть не что иное, как проблеск этой невероятной жизненной силы. В Древней Церкви о святом говорили, что он воскрес уже при жизни» (из пасхального послания Митрополита всея Франции Мелетия от 26 апреля 1981 года).

Для нас воскресение Христово – это не только еще более твердый зарок бессмертия душ и отдельных личностей, воскресение Христово стремится вобрать в себя всю землю, все создания и предметы, все минуты, лица, тела, былинки и туманы. Все должно получить свое место в просиявшем теле Воскресшего.

Для того, чтобы стало понятнее, о чем я говорю, нужно отправиться теперь в духовное путешествие по Страстной и Светлой седмицам (неделям) и посмотреть, как Православная Церковь их представляет верующим.

Тема утрени первых трех дней на Страстной – Жених, прибывающий посреди ночи, блажен раб, которого Он застанет бодрствующим, беда же тому, кто не заботится о своей службе. Уникально в Иисусе то, что Он пришел не к выдающимся личностям, а к обычным грешникам. «Возлюбив Своих сущих в мире, до конца возлюбил их» (Ин. 13, 1).

Иисус не только возлюбил людей такими, какие они есть, до последней минуты их земной жизни, он возлюбил их изо всех сил. Тех, кто заблудился в этой жизни, тех, кто покрыт стыдом, тех, кого раздрают сомнения, тех, кто отчаялся... И мы, точные такие же, как они, не можем спастись без Христа. «Как могли христиане целыми поколениями стать такими бестолковыми, чтобы превратить Церковь в какую-то секту праведных», – спрашивает монах Восточной Церкви в одном послании.

«Се Жених грядет в полунощи». Бог не далеко от меня. Он там, где я. Он показывает мне, что я лучше своего греха. Только истинный Бог может так понять человека. Только истинный Бог может в страдании довести любовь до такого предела и взять на себя наш грех, принять распятие и смерть за нас. Иисус принадлежит к тому же самому человеческому сообществу, что и мы. Он прожил все наши истории. Он ел тот же хлеб, что и мы. На кресте Он вкусил той же смерти. Он принадлежит к нашему роду. Именно поэтому Он может взять грех мира и понести его на Своих плечах. Взять страдания на Себя и вынести их.

Итак, Жених грядет в полунощи. И мы должны тут же открыть язвы нашей жизни, другого пути нет: настоящее освобождение связано с обращением. Христос приходит и спрашивает о наших самых тайных внутренних шрамах, Он кладет руку на наши душевные раны. Он не только выводит наш грех на свет, но и говорит нам о покаянии и прощении. Он не боится никого: ни проститутки, ни надменного гордеца, ни разбойника. Он зовет их всех. Он встречается с каждым там, где тот наиболее одинок – в ущелье его греха. И если кто-то осуждает Его за это и протестует, Он отвечает: «Или глаз твой завистлив оттого, что я добр?» (Мф. 20, 15).

Далеко искать не надо. Бог не тут или там. Он в нас. Он – Бог нашей повседневности, ежедневного нашего существования. Он сопровождает нас изнутри дома и на работе. Он разделяет наши заботы, вмешивается в наши дела, берет на себя наши испытания. Он проживает вместе с нами наши

дни и спит наши ночи. Он слушает наши беседы, но и наше молчание. Не так, как левая рука, не знающая, что делает правая. Когда мы закрываем дверь нашего дома, Он живет в нашем одиночестве. Он хранит наши тайны. Для Него не существует тайн. Жених Иисус – это кратчайший путь ко дну человеческого сердца.

Кульминация первых трех дней Великой и Святой недели – стихира Кассии, которую называют так по имени его составительницы, инокини Кассии. Стихира поется на утрени Великой Среды. Главная тема стихир – плач жены, впавшей во многие грехи. Великая грешница, которой обладает «разжжение блуда невоздержанна, мрачное же и безлунное рачение греха» (то есть «неодолимая страсть, темное, безлунное влечение к греху»), приносит Господу «источники слез» и «воздыхания сердечныя» и, несмотря на отчаяние, решает обратиться к неисчислимому милосердию Божию.

Она утонула в своих грехах и не может положить им конец, но знает, что еще способна на вопль отвращения, страха и даже ужаса. «Увы мне, яко ночь мне есть разжжение блуда невоздержанна... да облобыжу пречистей Твои нозе... ихже в раи Ева, по полудни, шумом уши огласивши, страхом скрися. Грехов моих множества, и судеб Твоих бездны кто изследит, Душеспасче Спасе мой?» («Увы мне! Как ночь для меня – блудная неодолимая страсть, темное, безлунное влечение к греху. Прими же потоки слез моих. Буду целовать пречистые ноги Твои... Шум их Ева, заслышав в раю пополудни, спряталась в страхе. Грехов моих множество, судов Твоих бездну кто исследует? Души спаситель, Спаситель мой»).

Здесь слова любви сплетаются со словами осуждения. Как бы ни было исполнено греха прошлое и настоящее человека, они находятся во власти благодати, поскольку судьба человека зависит от воли Божией и Его милости. Я имею в виду совершившийся на Голгофе великий переворот отношений между грешником и Богом. Человек грешит – и Иисус умирает. Человек грешит – и Богочеловек отвержен, осужден на смерть. Голгофа – требование не справедливости, но любви, беспредельной любви.

Уподножия креста мы обнаруживаем, что на распятого Христа хлынул поток земной грязи всех времен, поток смерти и отчаяния. Он берет на себя все грехи, смерть и страдания, постигшие каждого рожденного на этот свет. «Крест – это приговор приговора, осуждение осуждения», – пишет Максим Исповедник. Как говорит Оливье Клеман, в сирийской литургии слышен голос святого апостола Петра, не пускающего разбойника в рай: «Твоя вина слишком велика, врата рая закрыты для тебя». Но разбойник хватается свой нательный крест, отталкивает апостола Петра и говорит: «Вот ключ.

С его помощью я войду». Христос, конечно, откроет ему райские врата, ибо Он и есть рай, что значит присутствие Божие. Преображением креста Он сажает новое древо жизни в сердцевину кровотокающей земли¹. В этом таинстве еще много неизученных уголков, которые нам предстоит открыть в нашей благочестивой жизни.

Вместо того, чтобы пространно говорить об этом и пытаться объяснить все словами, хотя это и было бы очень косноязычно, повторим лучше в полном смирении за святым Августином: «Тот, кто любит, понимает то, о чем я говорю».

12 евангельских чтений утрени Великой и Святой Пятницы говорят, разумеется, о постоянстве и актуальности страстей Спасителя. Святые всегда понимали, что страдание Иисуса – это не только совершившееся в прошлом событие. Страдания Христа современны. В то же время страдание и воскресение Иисуса, как мы уже сказали, недоказуемое таинство, о котором можно говорить только с помощью метафор и притчей. Иисус на кресте – это по-настоящему вы и я, измененные «по образу Его». Не для того, чтобы облегчить страдание, но для того, чтобы помочь ему через боль нести плод жизни и любви.

Это кажется бессмысленным современному человеку, который верит в то, что сможет устранить смерть продлением биологической жизни. Но ради какой жизни? Мудрость креста – это источник божественной жизни в нас, в каждом мгновении, когда мы соглашаемся созерцать Того, «Которого пронзили» (Зах. 12, 10), когда мы позволим переманить себя на Его сторону и когда мы держимся, пока Он борется за нас.

«Вы были там, когда моего Господа распяли?» – актуально и остро звучат слова одного афроамериканского хора. Там, на Голгофе, где Иисуса прибили гвоздями к нашему страданию, к нашему греху? Там, на Голгофе, где и сегодня мучают и распинают Иисуса, повсюду в мире, постоянно? Для этого и нужно было воплощение и крестная смерть Господа. Во Христе человек восстанавливает послушание и любовь, потому что смерть Христа – это высшее доказательство Его любви к Отцу и послушанию Его воле. Через Христа человек может победить грех и смерть. Необходимо было, чтобы смерть не просто была уничтожена, а побеждена и низвергнута в самом человеческом естестве, человеком и в человеке. «Ибо, как смерть через человека, так через человека и воскресение мертвых. Как в Адаме все умирают, так во Христе все оживут» (1 Кор. 15, 21-22).

Кажется, что тьма в могиле обьяла Распятого. На мгновение кажется, что силы зла победили. Но в то же время проявляется настоящее значение Его смерти. «У Христа, 1 PG 90, 408D.

умирающего на кресте, жизнь в Нем самом, не как внешний дар, который можно отобрать, но она принадлежит Его природе. Он Сам – Жизнь и источник жизни. Как человек он может действительно умереть, но Бог в нем вкушает смерть и входит в царство смерти. Этот умирающий – Бог или, вернее, Богочеловек. <...> Только в единстве Бога и человека, не смешивая эти две природы, не изменяя и не разделяя их, Бог может взять на Себя смерть человека и победить и уничтожить ее изнутри, «смертию смерть попрасть» (тропарь Пасхи). Конечная цель воплощения – уничтожение смерти. Встреча со смертью – это час Христа, час, ради которого Он и пришел (Ин. 12, 27). Во гробе Он не просто ждет. Святые отцы видят в этом пребывании во гробе борьбу Христа со смертью, борьбу Христа с Сатаной, ибо та смерть должна была стать окончательной победой Сатаны или его окончательным поражением. Эта окончательная победа – снисхождение Иисуса в преисподнюю и обращение Его смерти в победу.

«А еще и во гроб снизшел Еси, Безсмертне, но адову разрушил еси силу, и воскресл еси, яко победитель, Христе Боже, женам мироносицам вещавый: радуйтесь, и Твоим апостолом мир даруяй, падшим подай воскресение» (кондак Пасхи). Снизшел во гроб, в могилу, которая есть не что иное, как наша внутренняя пропасть, огромное страшное ущелье, куда падает смерть, эта пропасть – наши грехи. Именно туда Христос хотел быть погребенным вместе с нами, чтобы принести туда плод воскресения.

«Да радуется тварь! Да веселятся вси земнороднии, враг бо пленися ад!» (канон Великой Субботы).

Могила, на мгновение открывшаяся бездна, наполняется дыханием воскресения. Как пишет Ганс Урс фон Балтазар, «Сам ад становится Церковью». По-настоящему становится Церковью, ибо именно в Церкви человеческая природа Христа, одновременно распятая и просветленная, как и наша, становится источником жизни.

Поэтому ад, как пишет гимнограф, «стения вопиет»: «Днесь ад стения вопиет: пожерта моя бысть держава, Пастырь распялся, и Адама воскреси: имже царствовах, лишихся, и яже пожрох возмогий, всех изблевах. Истоши гробы Распныйся, изнемогает смертная держава. Слава Господи Кресту Твоему, и Воскресению Твоему» (Стихира вечерни Великой Субботы). Смерть Христова спасительна, ибо разрушает источник смерти, зло, ибо она проявляет полное и решительное поражение зла.

«Конечно, смерть продолжает властвовать и напоминает нам о своем существовании: разделение, печаль, смерть дорогого человека, страшные исторические трагедии, не-

нависть к себе и к ближнему. Но если мы во всем надеемся на Воскресшего и согласны на то, чтобы Он принял нас, то все эти обстоятельства могут стать путем к воскресению»². Ибо Иисус снизшел на самое дно ада, для того, чтобы разделить утробу смерти как с теми, кто жил до и после Него, так и с нами, находящимися еще здесь, между жизнью и смертью. «Придите ко Мне все труждающиеся и обремененные, и Я успокою вас» (Мф. 11, 28). В глубине нашей души тоска становится доверием и там, где мы не видели никакого выхода, находится Он, Наше Пристанище и Друг, и Его присутствие открывает для нас свет.

«Вчера спогребохся Тебе, Христе, совостаю днесь воскресшу Тебе, сраспинахся Тебе вчера, Сам мя спрослави, Спасе, во Царствии Твоем» (3 песнь пасхального канона на утрени). В свете Пасхи Бог дарует нам новую жизнь, Бог прощает нас; отныне все вечно живы, ибо Христос воскрес и окончательно побежденная духовная смерть – только «сорванная завеса любви».

Христос всегда рядом в пасхальном свете, когда кто-то измучен болью и подавлен несправедливостью и безразличием. «Так говорит Господь Бог: вот, Я открою гробы ваши и выведу вас, народ Мой, из гробов ваших и введу вас в землю Израилеву» (Иез. 37, 12-13). Воскресение начинается уже сейчас, Воскресший касается каждого и обновляет его внезапной вспышкой света.

«Приидите примите свет от Невечернего Света и прославьте Христа, воскресшего из мертвых!» (начало пасхальной утрени). Свет во тьме светит и теперь одолевает тьму. Теперь в землю посеян новый огонь, огонь Духа. Христос воскрес из мертвых, Христос пробуждает мертвых. Воскресший Христос селится в самом потаенном уголке нашего сердца, чтобы оно вместило бесконечную любовь Божию ко всей вселенной во всей ее полноте и глубине, ибо в человеческой жизни и в человеческом теле нет большей любви, чем проповедь воскресения Христова.

Воскресение Христово, наша надежда? Без малейшего сомнения, это так, ибо воскресение Христово для нас, христиан, не утешение на будущее, но наше призвание уже сейчас.

Монастырь св. Иоанна Рыльского, 17 июля 2010

(XXXIII международная конференция Европейского института междисциплинарных исследований, монастырь св. Иоанна Рыльского, Болгария, 13-19 июля 2010)

† СТЕФАН,
Митрополит Таллиннский
и всея Эстонии,

2 Olivier Clément, *Christ est ressuscité*, DDB 2000, p. 43.

Телесное воскресение и кремация

Протоиерей Матфей Палли

В последнее время наше духовенство и приходы все чаще сталкиваются с желанием родственников усопшего – которое зачастую выдается за волю самого усопшего – совершить церковное отпевание и в то же время кремацию. В связи с этим чувствуется недостаточное знание и знакомство с многовековой церковной традицией погребения. Вот почему представляется уместным углубиться в описание христианского способа предания тела земле и открыть людям лежащее в его основе учение. Особенно подходит для этого период подготовки к празднику Пасхи, поскольку воскресение Христова является центральным и для этой темы.

Думаю, что большинство священников, имевших опыт общения с людьми, которые хотят кремировать усопшего родственника, подтвердят, что обычно это люди, никак не связанные с церковью. Чаще всего эти потомки крещеных в Православной Церкви, а в лучшем случае и практиковавших веру, родителей сами не связаны с православием либо связь эта очень поверхностна. Поскольку кремация как явление стало у нас распространяться сравнительно недавно (крематорий в Пярнамяэ открыли в 1993 году), то многие люди, особенно старшего возраста, чье мировоззрение сложилось раньше, не имеют никакого представления об учении Церкви о способах погребения тела, поскольку раньше такого вопроса просто не возникало. Видя общую тенденцию (хотя несколько лет назад в Эстонии кремировали все же только 30% усопших), пожилые люди часто хотят облегчить близким тяготы по организации похорон и решают в пользу более дешевой и простой кремации. Если же сам человек не оставил по этому поводу распоряжений, за него решают его близкие.

Предпочтение кремации может быть вызвано тремя причинами. Во-первых, убеждениями, когда через способ погребения хотят выразить свое представление о мире и человеке, представление, не вяжущееся с обычным погребением. Забегая вперед, следует сказать, что в этом случае расхождение с христианским пониманием самое большое. Во-вторых, всевозможные эмоциональные причины – например, представления о том, что кремация как-то чище, красивее, достойнее. Иногда близкие хотят хранить урну с прахом дома, для того, чтобы чувствовать присутствие усопшего, или же, наоборот, хотят развеять прах,

чтобы не было ни одного места, которое напоминало бы об усопшем и т.д.

В-третьих, практические причины – отсутствие места на кладбище, трудности с приездом родственников на могилу, в некоторой степени и меньшая стоимость кремации по сравнению с преданием земле.

Иногда причин несколько или люди просто поступают так, как это принято в их кругу. Довольно часто мы слышим вопрос: почему же наша Церковь относится к кремации неодобрительно? Не стоит ли «идти в ногу со временем»?

Как следует из решения наших архипастырей, принятого несколько лет назад, мы не отказываем в молитве и церковном обряде преставившемуся члену церкви. Вопрос скорее в том, какая традиция погребения лучше всего соответствует христианскому представлению о человеке, его жизни, смерти и вечном определении. Поэтому перед тем, как ответить на практический вопрос, следует посмотреть шире и глубже, искать ответ там, где обычно ищут ответов на духовные вопросы – в Священном Писании и предании Церкви. При этом нужно уметь читать и между строк, ибо эта тема, чуждая иудейскому и христианскому преданию, не затрагивается напрямую в Библии, и в первые века христианства почти никто не ставил предание усопших земле под сомнение – даже еретики и раскольники.

На протяжении веков у разных народов существовали различные похоронные обряды. Некоторые народы оставляли своих усопших в особых наземных домиках, на деревьях и т.д. Зороастрийцы и тибетцы по обычаю оставляют тела умерших хищным птицам. Но в целом самый распространенный обычай – погребение, то есть предание тела умершего земле (или погребение в пещере, в каменном могильнике и т.д.). Свою роль в этом сыграло общечеловеческое представление о воскресении умерших, даже при том, что далеко не все сознательно принимают это как истину. Сожжение тел умерших было распространено в некоторых местах в отдельные века – частично в Древней Греции и Риме, у викингов, в Индии, у некоторых примитивных народов и т.д. И все же, самым обычным видом погребения было предание тела земле. Такой *consensus gentium* (согласие народов) не является чем-то обязательным для нас, но все же заставляет задуматься о том, почему это так.

Хотя причины роста популярности кремации по большей части практические и эмоциональные, нельзя исключать и влияние на него (хотя бы косвенное) принципиальных позиций. Многие спрашивают, какая

вообще разница? Важна ведь душа, а не то, что происходит с телом. Важна духовная сторона, материальное все равно преходяще.

В этом обнаруживается существенная разница между верой, основанной на иудео-христианском откровении и новой (или не такой уж и новой) «духовностью». Мы верим не просто в духовную жизнь. Мы верим в то, что Бог создал мир и мир был изначально «хорош» (Быт. 1, 12 и др.). Материя – это не что-то плохое, бесполезное или проходящее, это творение Создателя, то, что должно сохраниться. Далее, когда в Ветхом Завете говорится о будущей жизни, имеется в виду воскресение. Подчеркивается не бессмертная душа отдельного человека, но воскресение всего народа, общее воскресение всех людей и обновление мира. К эпохе Нового Завета Святой Дух уже внушил ясное представление о Страшном Суде и всеобщем воскресении (хотя саддукеи все еще сомневались в этом). Таковы были понятия о посмертной участи в той среде, в которой родился воплотившийся Сын Божий. Его учение, деяния и особенно воскресение понятны только тем, кто знаком с этим учением и по-другому подтверждают его. И в основе христианской веры не только учение Иисуса или Его дары, но нечто, о чем апостол Павел говорит: «А если Христос не воскрес, то и проповедь наша тщетна, тщетна и вера ваша» (1 Кор. 15, 14).

Что же говорит нам воскресение нашего Господа и учение Священного Писания о человеке, его душе и теле, о жизни и смерти? Во-первых, оно говорит нам, что человек – это не только душа или дух. Тело – это не только земная оболочка души или временный ее спутник, и конечно не тюрьма. Человек – это единство души и тела, Библия называет всего человека то душой, то телом. Они созданы вместе, вместе совершили грехопадение и испытывают на себе его последствия, в том числе и смерть. При этом важно иметь в виду, что центральный вопрос нашей веры, касающийся загробной жизни – не бессмертие души, а «воскресение мертвых». Так говорится в нашем Символе веры, толкования о временной самостоятельной участи души – это скорее благочестивые размышления.

Из этого в свою очередь следует, что тело – это не что-то второстепенное, не какая-то временная оболочка, а нечто, принадлежащее существу человека. Можно сказать, что то, что останется нам от человека, существа, наследующего вечную жизнь, это и есть тело, земные останки. Следовательно, совсем не безразлично, что с ним делать – и небезразлично не только с точки зрения достоинства,

но и с точки зрения воскресения. И Церковь (и Израильский народ уже во времена Ветхого Завета) нашла подходящий способ погребения – в землю или пещеру в скале. Любое сознательное уничтожение тела путем сожжения или иным образом негласно исключается.

Тут напрашивается сразу другой вопрос: верим ли мы, что воскреснут только те люди, чьи тела или хотя бы скелеты сохранились более-менее целыми? Что станет с теми, кто обратился в совершенный прах? Особенно с теми, кто умер тысячи лет назад и материя, из которой когда-то состояли их тела, уже прошла через несколько других новых тел? Неужели Бог не воскресит те тела, которые почти что полностью сгорели в огне?

Конечно, нельзя разделить такого наивного представления о воскресении. Это ведь не реанимация какого-то полурасложившегося тела, но пробуждение к новой жизни в обновленном мире всех людей, скончавшихся от начала всех времен. У нас нет никаких точных представлений об этом будущем мире (кроме предчувствий, дарованных святым), но понятно, что речь идет о полном обновлении по воле Всемогущего Бога. Поэтому для Бога не имеет значения физическое состояние тела в Судный день – наравне с умершим за день до этого Он воскресит и умерших тысячи лет назад. Вечная жизнь – это не просто вечное существование. Что-то изменится как со временем, так и с материей, извечная сила Божия обновит их таким образом, что невозможное для нас может стать реальностью. Может быть, туда будет вплетено в каком-то виде и прошлое, так, что самые лучезарные наши взгляды станут тоже частью новой жизни? В любом случае, мы верим в силу Бога воскресить людей, будут ли они мертвы один день или тысячи лет. И, конечно, Бог может дать людям такое бытие, которое одновременно и имеет преемственность с прежним, и способно к жизни вечной. Боюсь, что для тех, кто сопротивлялся Ему в этом мире, это будет «огнь неугасающий, червь неусыпающий». Но погребение, как и все наши молитвы и богослужения, выражают все же надежду на вечную жизнь с Богом, несмотря на нашу греховность.

Поскольку Создатель дал нам духовно-материальную сущность, мы должны во всем учитывать этот порядок создания человека. Человек, наверное, мог бы приобщиться смерти и воскресению Христа и стать членом Церкви и каким-то другим, чисто духовным, способом, и все же желающих соединиться с Его Церковью людей крестят. Погружение под воду с молитвой, покаянием и соответствующим намерением дела-

ет нас членами Тела Христова. Одни только молитвы, намерения и вера сами по себе этого не могут сделать. Таинство причастия в этом мире – это евхаристия, приобщение Тела и Крови воскресшего Христа. Несомненно, горячая молитва и другие поиски духовного приобщения неизбежны, и все же самое главное – это именно эта духовная трапеза любви, «лекарство бессмертия». В какой-то степени это можно сказать обо всех таинствах. Нельзя забывать и об иконах и мощах святых. Они либо изображают (используя средства иконографического канона) людей, последовавших во время своей земной жизни за Христом, либо являются частицами их тел или предметов, принадлежавших им. Чудеса, происходящие у мощей, кроме всего прочего свидетельствуют о том, что человек, стремившийся на своем земном пути в Царствие небесное, и по смерти действует благодатью Божией через останки своего земного тела.

Кроме собственной телесности мы используем материальные средства и совершаем таинства над телом человека и потому, что средоточие нашей веры – это воплощение Бога. Вечное Слово избрало жизнь в материальном мире и в этом мире принесло Себя в жертву. Оно разрушило таким образом проклятье грехопадения и посадило семя будущей вечной жизни. Мы не можем разделить эту богочеловеческую жизнь на духовную и телесную – скорее цель ее в освобождении в том числе и материального нашего бытия от гибели, исчезновения и в наполнении его благодатью Святого Духа. Так же обстоит дело и с таинствами, которые мы совершаем по заповеди Христа и по преданию Церкви: все они одновременно и видимы, и невидимы, и материальны, и духовны. Во всем выражается единственно таинство любви Господа: таинства и богослужения – это только средства, с помощью которых она касается какой-то из сторон нашей жизни.

Поэтому мы и не можем разделить таинства на духовные и материальные, на содержательную и формальную стороны и т.д. И поэтому же мы не можем провести твердую раздельную черту между символическим, изобразительным и реальным, действительным. Не углубляясь в сложные философско-теологические нюансы этой темы, заметим лишь, что каждое так называемое символическое действие имеет свое вечностную, очень даже настоящую сторону и влияние. Подобно тому, как крещение – это не просто погребение под воду, как причастие – не просто кусочек хлеба в вине, как святая вода – не просто H₂O, так и погребение тела усопшего – не просто опускание в землю.

Для нас это очевидный символ – имеющий и действительное значение – погребение человека в лоно земли в ожидании дня воскресения. Настанет ли этот день завтра или через десятки тысяч лет, сохранится это тело тогда нетленным или обратится оно в тлен, для нас, в нашей духовной реальности, человек приготовлен к воскресению. Мы делаем то, что можем, всемогущая милость Божия совершает остальное. Мы читаем молитвы – и вода становится источником новой жизни, рождения заново; мы читаем молитвы – и хлеб и вино становятся источником вечной жизни; мы читаем молитвы – и H₂O становится освящающей материей. Так же мы погребам умершего с молитвами в лоно земли и твердо верим в воскресение, которое произойдет силой Божией.

Формальная сторона некоторых таинств, возможно, могла бы быть и иной. Если в богослужебных ритуалах – особенно в первое тысячелетие Церкви – мы наблюдаем разнообразие, то некоторые основные вещи были установлены уже испокон веков. Мы молимся (по возможности), обратясь лицом на восток, мы крестим водой и совершаем это таинство только один раз, мы помазуем миром в знак печати дара Духа Святого, мы зажигаем в Церкви лампы и свечи. Вероятно, для выражения той же духовной реальности мы могли бы что-то делать и по-другому, но святое предание приняло определенные формы. И их следует придерживаться как потому, что мы здесь на земле недостаточно умны для того, чтобы каждый раз отличать форму от содержания, так и потому, что таковы наши традиции.

Безусловно, здесь нет никакой магии: для того, чтобы войти в жизнь вечную, нужна внутренняя вера, нужно совершать каждый раз свой выбор в пользу Христа и поступки, следующие из этого выбора. Одного участия в таинствах недостаточно. Точно так же все это необходимо и для «воскресения жизни», одного правильного церковного погребения недостаточно. Но как и во всем вообще, и здесь «сами себе и друг друга и весь живот наш Христу Богу предадим», делая все необходимое для освящения и одухотворения внутреннего и внешнего. Остальное – в Его руках. Так мы предаем и тело усопшего земле, чая воскресения мертвых.

Когда в свое время христианство распространялось в Римской империи и вокруг нее, там тоже были, как и было сказано выше, другие погребальные обряды. Здесь нет такой точной зависимости, но все же в обществax, где склонялись к вере в незначительность тела и растворение души в божестве, предпочитали сожжение тел умерших. Христианство

привнесло иное отношение, которое отражало присущее ему представление о мире и человеке. Так и традиция кремации новейшего времени зародилась (я не настаиваю, опять же, на точных связях) в условиях наибольшего распространения идей, чуждых (а зачастую и прямо противоположенных) христианству – из спиритуализма и материализма.

Волей-неволей мы своими поступками, в том числе и культурой погребения, свидетельствуем о каких-то представлениях больших идейных направлений, хотя мы не обязательно сознательно разделяем их. Кремация относится именно к таким вещам – это не только прижизненный личный выбор усопшего или его близких, но на самом деле еще и влияние нехристианского образа мышления. И каждый поступок влияет в свою очередь на другие, потому что человек – и, к сожалению, особенно современный «свободный» и «недогматичный» человек – следует за общей модой.

И все же сегодня проблема заключается в другом. Люди ожидают от Церкви совершения обряда погребения (было ли это желанием усопшего или его близких), хотя умерший зачастую годы и десятилетия держался в стороне от церковной жизни. В таких случаях не отказывают в церковном отпевании, поскольку никто не может знать внутреннего состояния человека, возможно, перед смертью обратившегося, уверовавшего и покаявшегося. И все же стоит ли оставлять такие серьезные вещи, как вечную жизнь и общение с Богом на последнюю минуту? Ведь воочеловечение Сына Божьего и вся наша вера – это возможность найти общение с Богом уже здесь, на земле, найти Царствие небесное на земле в таинствах Церкви и во внутренней духовной жизни. Найдем ли мы Бога только на том свете? Именно в этом и состоит самая большая и судьбоносная ложь упрощенного спиритуализма. Многие представляют себе загробную жизнь, пусть зачастую и довольно туманно, как освобождение души из тюрьмы тела, когда и начинается настоящая жизнь. Все тяготы и неприятности останутся на земле, а мы все будем витать где-то в эфемерных сферах, испытывая только неописуемое блаженство. Было бы, конечно, здорово, если бы это было так, но, к сожалению, христианство, как и большинство других религий и философских течений, ничему такому не учит.

Христос и Иоанн Креститель до Него проповедовали: «Приблизилось Царствие Небесное!» Иными словами, в воплотившемся Сыне Божиим мира касается божественное управление Божие, состояние, в котором снова достигается правиль-

ный порядок вещей, а зло и тление проходят. И всему этому мы можем приобщиться – увы, часто лишь частично, по своей слабой вере, – уже в этой жизни. Христианство, конечно, напоминает о конце света и будущем веке (ср. в Дидaxe: «Да приидет благодать и да преидет мир сей»), но важно то, что за литургией, с молитве и во многом другом мы уже в какой-то мере находимся в этом будущем веке.

В этом и обнаруживается существенная разница между христианством и просто верой в бессмертие души – мы как телесно-духовные создания уже в этой жизни причащаемся данной Богом новой жизни, и она продолжится на том свете. Здесь она несовершенна, так как сила греха и смерти в нас велика, но главное, вопрос не в исчезновении тварной материи в ином мире, но в прекращении власти смерти и тления. Итак, Царствие Божие уже наступило, хотя еще и невидимо и не для всех. Телесное воскресение мертвых – это продолжение жизни на земле. Когда апостол Павел говорит: «Сеется тело душевное, восстает тело духовное», он не имеет в виду какое-то астральное тело или что-то подобное, но человека, исполненного даров Духа Святого вместо человека, находившегося под властью греха и смерти. В греческом тексте также сказано «*psychikon s ta*», то есть «тело духовное», так что нет противопоставления: душа – тело, но противопоставление падшего человека, с душой, находящейся под влиянием страстей и человека, исполненного духовных даров.

Я не утверждаю, что большинство людей, выбирающих для себя или для своих близких кремацию, являются сознательными противниками христианского учения о человеке. Скорее знание и понимание таких предметов недостаточные, особенно в семьях, слабо связанных с православием. И, конечно же, недопустимо вести себя бестактно или слишком ссурово с человеком, только что потерявшим близкого родственника, который по незнанию выбрал кремацию. Только в случае, если кто-либо сознательно, отрицая телесное воскресение или не веруя в то, что Бог сотворил и спас человека, пожелал подвергнуться после смерти сожжению, справедливо будет оставить такого усопшего без церковной молитвы (вряд ли и сам усопший в таком случае хотел бы получить церковное отпевание!).

Мы не можем сказать, как один чрезмерно ортодоксальный иудейский раввин: «Сгоришь здесь – сгоришь и там!». Следует учитывать и то, что иногда кремация – это только желание родственников и отказывать в церковной молитве усопшему в таком случае нельзя. Решение на-

шего Священного Синода, принятое несколько лет назад, разрешить все же служить по сокращенному чину отпевания перед кремацией в наших условиях разумно и взвешенно. Отдельно следует рассматривать особые случаи – транспортировка гроба из далеких стран очень дорога, и сопряжена с большими хлопотами, и здесь не стоит быть слишком принципиальным. В то же время, у нас нет такой большой проблемы с получением места на кладбище, как в иных крупных западных городах, где правильное погребение зачастую недоступно для бедных.

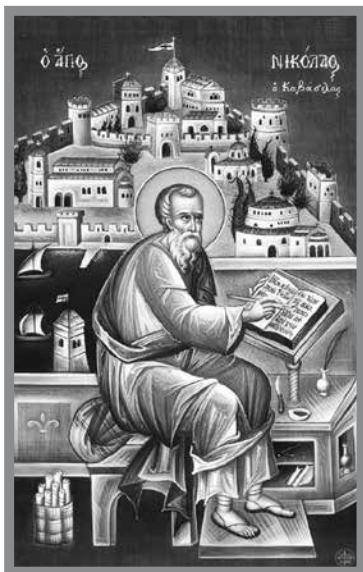
Что же касается эмоциональных причин, они могут быть очень разные и нужно отвечать, исходя из

ситуации. В любом случае о таких вещах следует думать заранее, до смерти человека, – в приходе, в семье или наедине с собой. После смерти близкого у его родственников, оплакивающих умершего, обычно нет сил и времени менять принятые решения о похоронах. Поэтому хорошо, если каждый православный христианин будет понимать учение Церкви о загробной жизни и наши традиции, связанные с погребением, и уже при жизни сообщит родственникам о своем твердом желании церковного погребения. Хорошо было бы обсудить эту тему в приходах, в частных беседах и средствах массовой информации, чтобы как можно больше людей, в том числе и далеких от Церкви, знали бы о том,

как следует хоронить православного человека. Если же правильное погребение кажется родственникам слишком дорогим или сложным, было бы неплохо помочь, исходя из наших возможностей.

Подводя итоги, скажем: сожжение – это чуждый христианскому преданию способ прощания с умершим. Погребение в землю – это не случайно сложившаяся традиция, она соотносится с христианским учением о человеке и его вечной участи. В этом мире живет и приобщается Божией благодати весь человек целиком, тело и душа, и в вечной жизни будет жить весь человек, с обновленным телом и душой. Предание земле – это священнодействие, лучше всего

отражающее это учение. Этот обряд, как и другие священнодействия, не чисто символические в обычном смысле слова, но составляет одно целое из воображаемого и действительного, чего мы не можем до конца понять одним только земным рассудком. Принимая все вышесказанное во внимание, хорошо было бы знать приемлемый для христиан способ погребения и рассказывать о нем. Так мы исполним и закон нашего государства, гласящий: «Похороны или перезахоронение должно происходить, при возможности учитывая принадлежность умершего к какой-либо религии или культурной традиции» (§ 9.1).

СЕМЬ СЛОВ О ЖИЗНИ ВО ХРИСТЕ СВ. НИКОЛАЙ КАВАСИЛА

(начало в № 61 газеты «Metropolis»)

Ибо, если кто наше назовет болезнью, а оное врачевством, то Он не только Сам пришел к страждущему, и осмотрел его, и подал ему руку, и Сам приготовил что нужно для врачевания, но соделался и самим врачевством, и образом жизни, и иным подобным, что ведет к врачеванию. Если же это воссоздание, то из Себя Самого и из собственной плоти воззывает он нужное, и Сам становится тем, что может вознаградить поврежденное в нас. Ибо воссоздать нас не из того же вещества, из какого создал, но там сотворил, персть взяв от земли, а во второй раз даровал собственное тело и воссозидая жизнь, не душу находящуюся в естестве соделал лучшей, но изливая кровь Свою в сердца приемлющих таинство, рождает в них Свою собственную жизнь. Тогда вдуну, – сказано, – дыхание жизни, теперь же сообщает нам духа Своего; «ибо посла, – сказано, – Бог Духа Сына Своего в сердца ваша, вопию-

ща: Авва Отче» (Гал. 4:6). Поелику и свет нужен был тогда, он изрек: да будет свет, и был свет рабский сей, а теперь воссиял в сердцах наших Сам Владыка, «рекий тогда из тьмы свету возсияти» (2Кор. 4:6), как говорит Павел. И, словом сказать, в первые времена благодетельствовал роду человеческому посредством видимых сих тварей и руководил человека заповедями, и повелениями, и законами, при содействии то ангелов, то досточестных мужей, теперь же непосредственно Сам Собой и во всем действуя Сам.

Посмотрим же и еще. Дабы спасти род человеческий, Он не Ангела послал, но пришел Сам. Когда надлежало научить людей тому, для чего пришел Он, то, не в одном месте пребывая, посылал Он за слушателями, но Сам ходил, ища тех, кому бы преподавать учение. И, нося на языке своем величайшие из благ, входил Он в двери тех, кои имели нужду в благодеяниях Его, и больных исцелял также, Сам приходя к ним, и касаясь их рукой, и очи создавал слепорожденному, наложив на лицо брение, которое Сам образовал, плюнув на землю и смешав перстом, поднял Сам и помазал, и Сам «коснулся, – сказано, – одра» (Лк. 7:14), и предстоял гробу Лазаря, и голос испустил вблизи его, хотя и издали, если бы восхотел, словом и одним мановением сие и большее сего все соделал бы Тот, Кто небо создал словом. Но то было очевидным доказательством Его могущества, а сие служит знаком человеколюбия, которое и пришел Он показать. Когда же надлежало разрешить узников во ад, и сие дело не вверил Ангелам или начальникам Ангелов, но Сам сошел в узилище. Надлежало же пленным не туне получить свободу, но быть выкупленными, потому и освобождает их, пролив кровь; сим же образом с того времени и до последнего дня освобождает и отпускает вину, и оmyвает нечистоту

души. И Сам Он то, чем очищает; на что указывал Павел сказал: «Собою очищение сотворив грехов наших, седе одесную престола величества» на небесах (Евр. 1:3). Почему Павел и «служителем» называет Его (Рим. 15:8). И Сам Он называет Себя «служащим» (Лк. 22:27), и говорил, что пришел Он от Отца в мир, «чтобы послужить» (Мф. 20:28), и, что больше сего, не в настоящее только время, когда Он пришел и явился в немощи человеческой не для того, чтобы судить мир, и показывал свойственное рабам, и скрывал все свойственное Владыке, но и в будущем веке, когда придет с силой и явится во славе Отчей, в откровении Царства Своего, «препошется, – сказано, – и посадит их, и приступив послужит им» (Лк. 12:37), хотя Им «цари царствуют... и властители... держат землю» (Притч. 8:15–16). Ибо сим образом воцарился Он в чистом и истинном царстве, Сам Собой будучи достаточен для царства, и так направляет тех, коими обладает, что для них Он снисходительнее друзей, внимательнее властителей, любвеобильнее отца, сродственнее членов, необходимее сердца, не страхом склоняя их и мздой увлекая, но Сам, будучи и силой начальственной, и один Сам соединяя с Собой начальствуемых. Ибо царствовать страхом или обещанием наград не значит истинно начальствовать Самому, но причиной послушания нужно тогда считать надежды и угрозы. Ибо как не истинно начальствует тот, кто владеет иначе, так не значит и работать истинно как Богу, когда мы покорны Ему по каким-либо из указанных способов. Поелику же надлежало Ему царствовать чистой властью, а властвовать иной не было прилично, Он измыслил как достигнуть сего. И способ сей был самый удивительный. Он употребил противоположное, и, чтобы соделаться истинным владыкой, принимает природу раба, и служит рабам даже до креста и смерти, и таким об-

разом уловляет души рабов и непосредственно руководит хотением их. Посему и Павел, зная, что сие служение есть причина царства, говорит: «смирив Себя, послушав быв даже до смерти, смерти же крестной, темже и Бог Его превознесе» (Флп. 2:8); и досточудный Исайя говорит: «сего ради той наследит многих и крепких разделит корысти, зане предана бысть на смерть души его и со беззаконными вменися» (Ис. 53:12). Ибо Христос посредством первого создания есть Владыка природы нашей, а посредством нового творения Он овладел волей, это и значит истинно царствовать над человеком, когда Он управляет, связав здесь и поработив себе самовластие разума и самозаконие наше, что одно и делается человеком, почему и сказал: «дадеся Ми всяка власть на небеси и на земли» (Мф. 28:18), как будто новое что получил предвечный Владыка мира, когда вместе с небесными и человеческое естество познало общего Владыку. И оное изречение Давида: «воцарися Бог над языки» (Пс. 46:9), указывает на сие царство, в котором языцы, – говорит Павел, – суть сотелесники и сопричастники Христовы (Еф. 3:6). Ибо, однажды соединившись таким образом с телами и душами, Он соделался Владыкой не только тела, но и душ и произволений, и истинно владеет благопотребным и чистым царством, управляя им Сам через Себя, как душа телом, и голова членами. А управляются те, кои решились возлюбив иго сие, как бы не живя разумом и не владея самозаконием произволения; «скотен, – сказано, – бых у тебе» (Пс. 72:22), а сие значит возненавидеть и погубить душу свою, и самим погубленным спасти ее, когда новая тварь овладеет и новый Адам совершенно сокроет ветхого и ни в рождении, ни в жизни, ни в смерти не останется никакой ветхой закваски.

Fotod: Gennadi Baranov

Vassilopita koogi õnnelik rahaleidja oli pühapäevakooli õpetaja Piret Alev.

TÄNAVUNE VASSILOPITA

Age Ploom

Selle aasta Vassilopita tähistamine toimus 9. jaanuaril. Alustasime Harju mäe uisuplatsil ühisuisutamisega. Eesti Õigeusu Noorte Liidu detsembris koos istudes julgesime loota selleks ürituseks ehk viitteist inimest, aga läks hoopis paremini. Ürituse kuupäeva lähenedes tuli aina rohkem sooviavaldusi ja nii uskumatu, kui see ka ei tundunud, oli lõpuks Vassilopitale ennast kirja pannud ei rohkem ega vähem kui 50 täiskasvanut ja last.

Rõõm oli näha peale kohaletulnud pealinlaste ka pärnakaid koos diakon Ignatiusega ja Viljandi omi koos isa Rolandiga. Loodetavasti tegime ka Harju uisuplatsil ajalugu, sest ega igapäev näe mustas kuues vaimulikku püüete tegemas. Nii mõnegi lapse jaoks oli see uisutamiskogemus täiesti esmakordne, mis tekitas tunde, et me korraldasime õige

ürituse ja otse loomulikult tuleks Vassilopita uisutamisest luua iga-aastane traditsioon.

Pärast uisutamist läksime ühiselt metropolii di juurde Kirikukeskusesse, kus pakuti suppi, sooja teed-kohvi ja muidugi Vassilopita kooki. Enne koogi lahti lõikamist tutvustas metropoliit selle traditsiooni olemust: kust see komme pärit on, miks pannakse koogi sisse õnnieraha ja mida see sümboliseerib. Vassilopita koogi traditsiooni alguseks võib lugeda IV sajandi Kaisaread. Linnas levis kuuldus, et peagi on saabumas sinna ahne maksukoguja, kes peale maksude võtaks endale ka kogu linna rikkuse ja vara. Hirmunud elanikud tulid Vassilius Suurelt nõu küsima, kuidas oleks võimalik oma vara päästa ja ahnet maksukogujat ninapidi vedada. Vassilius Suur vastas, et tuleb kokku koguda kõik linnas leiduvad väärisesemed ning paluda pagaritel küpsetada kooke, mille sisse peidetakse mingi osa kokku kogutud väärisesemetest. Püha mehe nõuannet võeti kuulda ja nii ei saanud

ki maksukoguja midagi rohkem, kui tal õigus saada oli. Linn oli selleks korraks päästetud. Kuna keegi ei pidanud arvet, milline väärtuslik ese millise koogi sisse suure kiiruga pandi, lepidi kokku, et koogid jagatakse linnaelanike vahel ära ning igaüks saab selle asja endale, mis tema küpsetise sees peidus. Selline ühine otsus aitas jalule seada võrdsuse ja õigluse, sest vaesed said rikkamaks ja rikkad ei kaotanud kogu oma varandust. Hiljem hakati selle sündmuse meenutamiseks küpsetama õnnierahaga kooke, sellel, kes enda koogitükist raha leidis, oli terveks aastaks Vassilius Suure õnnistus. Meie Vassilopita koogi õnnelik rahaleidja oli pühapäevakooli õpetaja Piret Alev. Loomulikult on vaja erilist õnnistust, et õpetada lastele õigeusu pärandit.

Täna Noorte Liidu poolt kõiki osavõtjaid ja me loodame, et järgmisel aastal on meid veelgi rohkem Vassilopitat tähistamas.

TEEME KIRIKUTE ÜMBRUSED PUHTAKS!

Kutsume kõiki üles registreeruma „Teeme ära“ talgutele, mis toimub sel aastal 7. mail.

Igal aastal koonduvad talgulised järjest rohkem tegema tänaväärset tööd ka EAÕK kirikute ümber üle Eesti-maa, et pühakodasid või -varemeid vösast ja rämpsust välja puhastada.

Vaata ja registreeri oma talgud alates 18. aprillist lehel www.teemeara.ee.

EESTI ÕIGEUSU NOORTE LIIDU PALVERÄNNAK

Eesti Õigeusu Noorte Liit korraldab palverännaku püha piiskop märter Platoni lapsepõlvradadel.

Palverännak toimub 21. mail kogunemisega kell 11 Maria talus, mis asub Kõpu külas Tõstamaa vallas Pärnumaal. Koduleht: www.maria.ee

Palverännak on mõeldud kõigile, kes on valmis läbima 3,5 km pikkuse teekonna Maria talust Kõpu Püha Kolmainu kirikusse. Palveränduritele on saatjaks hõbukaarik.

Osavõtutasu 10 eurot. Osavõtutasu laste ja kuni 18-aastaste noorte eest tasub Eesti Õigeusu Noorte Liit.

Orienteeruv ajakava:

11:00 kogunemine Maria talus – tee ja kohv, kaneel-rullid ja pirukad;
12:00 palverännak;
13:00 ühine palve Kõpu Püha Kolmainu kirikus;
13:30 Enn Rand rääbib meile piiskopmärter Platonist;
14:20 tagasi Maria talus – soe supp ja Maria talu plaadikook.

Vajadusel korraldame transpordi Pärnust Maria tallu ja tagasi.

Osavõtu- ja transpordisoovist palume teada anda hiljemalt 13. maiks diakon Ignatios Rannale:

ignatios@eoc.ee; +372 56254400

Eesti Õigeusu Noorte Liidu koduleht: www.eonl.eu